ΕΤΟΣ Α'. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1879. ΦΥΛΛ 5.

Συνδρομὴ ἐτησία καὶ προπληρωτέα Φράγκα 20.
Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ προστίθενται τὰ ταχυδρομ. τέλη.

Αἰτήσεις γίνονται: Club littéraire Serapeum bureau du journal. — Alexandrie

ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΕΙΛΟΥ

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΥΠΟ

CAMILLE JANSSEN

Μετάφ. ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Γ. Κ. Κωνσταντινίδου)

[Συνέχεια ἴδε προηγ. ἀριθ.]

Καί τοι ἡ πόλις τῆς Μέμφιδος ἐξηφανίσθη ὁλοτελῶς, τὸ Σεράπειον διεσώθη ἢ μᾶλλον ἀπεδόθη ἡμῖν χάρις τῷ κ. Μαριὲτ Βέη, ὅστις ἔσχε τὴν δόξαν νὰ τὸ ἀνακαλύψῃ κατὰ τὸ 1851. Ἀτυχῶς ἡ ἀνασκαφὴ, ἣν ἐπεχείρησεν ὁ διάσημος οὗτος Αἰγυπτιολόγος ἐματαιώθη καλυφθεῖσα ἐκ νέου ὑπὸ τῆς ἄμμου.

Τὰ μόνα μνημεῖα, ἅτινα δύναταί τις νῦν νὰ ἐπισκεφθῇ, εἰσὶ τὰ νεκρικὰ σπήλαια τοῦ θεοῦ Ἄπιδος καὶ οἱ τάφοι τοῦ Τῖ καὶ Φθὰχ-Χοτέπ. Οἱ τάφοι τοῦ Βοὸς Ἄπιδος εὑρίσκονται εἰς ἱκανὸν βάθος. Ἐν τοῖς δωματίοις τῶν τάφων τούτων κειμένοις παραλλήλως ὑπάρχουσι μέγιστοι σαρκοφάγοι ἐκ γρανίτου τῆς Συένης ἐν οἷς ἐτίθεντο τὰ λείψανα τῶν Ἀπίδων. Ἕκαστος τῶν μονολίθων τούτων σαρκοφάγων ἔχει ἔκτασιν εὐρυτάτην καὶ δύναται νὰ χωρήσῃ πολλοὺς ἀνθρώπους. Τὸ βάρος ἑκάστου εἶναι περίπου ἑκατὸν χιλ. χιλιογράμων καὶ ἀπορεῖ τις πῶς οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι ἠδυνήθησαν νὰ εἰσαγάγωσι τοὺς σαρκοφάγους εἰς τὰ ὑπόγεια ταῦτα, καὶ νὰ τοὺς ἐναποθέσωσιν εἰς τὰ ἄλλως τε στενὰ σχετικῶς νεκρικὰ δωμάτια.

Ὁ Βοῦς Ἄπις εἶχεν ὡς πρώτην ἀρετὴν νὰ καθιστᾷ γονίμους τὰς στείρας γυναῖκας, αἵτινες ἤρχοντο νὰ ζητήσωσι τὴν συμβουλήν του καὶ προσφέρωσι τὴν λατρείαν των.

Ὁ ὄχλος, τουτέστιν ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν ἀνῆκον εἰς τὸ ἱερατεῖον, δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν ναὸν τῆς κερασφόρου θεότητος. Ὁ Ἄπις εἶχε πρὸς τούτοις τὴν δύναμιν τοῦ προλέγειν· Διογένης ὁ Λαέρτιος λέγει ὅτι ὁ Ἀστρονόμος Εὔδοξος εὑρισκόμενος ἐν Μέμφιδι μετέβη πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Ταύρου, ὅστις πλησιάσας

αὐτῷ ἤρξατο νὰ λείχῃ τὸν μανδύαν του. Οἱ ἱερεῖς ἐξήγησαν τὸ φαινόμενον τοῦτο ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἤθελεν εἶσθαι ἔνδοξος μὲν ἀλλὰ βραχεῖα. Ὁ Βοῦς Ἄπις διεφυλάττετο μετὰ μεγίστης φροντίδος ἐν τῷ ναῷ· οἱ ἱερεῖς εἶχον ὡρισμένην τὴν ζωήν του εἰς 28 μόνον ἔτη. Παρελθούσης τῆς ἡλικίας ταύτης ὤφειλεν ὁ Ἄπις νὰ πνιγῇ ἀσπλάγχνως ἔν τινι φρέατι.

Δὲν εἶναι γνωστὰ τὰ αἴτια, ἅτινα ἠνάγκαζον τοὺς ἱερεῖς νὰ ἐξαφανίζωσι μετὰ ὡρισμένον καιρὸν τὸν Βόα, ὅστις ἦτο τὸ ἀντικείμενον τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς λατρείας τοῦ λαοῦ.

Ὑποτίθεται ὅτι ἡ ζωὴ αὐτοῦ ὡρίσθη εἰς 28 μόνον ἔτη, διότι κατὰ τοὺς ἱερεῖς ὁ Ὄσιρις δὲν ἠδύνατο νὰ ζήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης τῆς δυστυχίας, πλέον τῶν 28 ἐτῶν. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἁπλῶς ὑπόθεσις· πιθανώτερον εἶναι, ὅτι ἡ κερδοσκοπία καὶ πλεονεξία ἦτο τὸ ἐλατήριον τῶν ἱερέων. Ἡ ἐνθρόνισις καὶ ἀποθέωσις νέου Βοὸς - Ἄπιδος προσεκάλει ἑορτὰς λαμπρὰς εἰς ἃς συνέρρεον ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Αἰγύπτου. Προσφοραὶ πλούσιαι ἐδίδοντο ἐπὶ τῇ περιστάσει ταύτῃ εἰς τοὺς ναοὺς καὶ ἐμμέσως εἰς τοὺς ἱερεῖς ὧν ἐπληροῦτο τὸ βαλάντιον..... Ἂν ὁ βοῦς - Ἄπις ἔζη ἐπὶ πολύ, τοῦτο θὰ ἦτο ζημία εἰς τοὺς φιλοχρημάτους καὶ αἰσχροκερδεῖς ἱερεῖς....

Ἡ κηδεία τῶν ἱερῶν τούτων ζώων, ἐγίνετο μετὰ λαμπρᾶς καὶ μοναδικῆς παρατάξεως· ἐκ πασῶν τῶν χωρῶν τῆς Αἰγύπτου συνέρρεον, ὅπως ἀποδώσωσι τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν εἰς τὸν ἱερὸν Βοῦν. Πάντες οἱ Αἰγύπτιοι ἔκειρον τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των πενθηφοροῦντες οὕτω μέχρις ὅτου οἱ ἱερεῖς εὕρωσι διάδοχον τοῦ τεθνεῶτος· τὸ χρονικὸν δὲ τοῦτο διάστημα ἦτο κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μακρόν, καθόσον τὸ συμφέρον τῶν ἱερέων ἀπῄτει.

Κατὰ τὸν κ. Κιτὰρδ, οἱ ἱερεῖς εἰσάγοντες εἰς τοὺς ναοὺς νέους θεοὺς παρισταμένους ὡς φαλακροὺς, ἐξῆψαν τὴν δεισιδαιμονίαν τοῦ λαοῦ, ὥστε πᾶς Αἰγύπτιος ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ ἀπαλλαγῇ οὐ μόνον τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρου τοῦ σώματος θεωρῶν τὰς τρίχας ὡς περιττόν τι καὶ ἀκάθαρτον.

Περὶ τῶν τάφων τοῦ Τῖ καὶ Φθὰχ-Χοτὲπ οὐδὲν λέγομεν διότι ὅπως μεταφράσωμεν τὰ ἱερογλυφικὰ, ἅτινα ἐπικαλύπτουσι τὰς νεκρικὰς αἰθούσας θὰ ὠκειοποιούμεθα γνώσεις, ἃς ταπεινῶς ὁμολογοῦμεν, ὅτι δὲν ἔχομεν. Τοιαύτη περιγραφὴ ἄλλως τε θὰ ἦτο ὅλως ἄχαρις, εἰς ὅσους δὲν ἐσπούδασαν εἰδικῶς τὴν Αἴγυπτον τῶν Φαραώ· τοὺς δὲ ἐπιθυμοῦντας τὴν σπουδὴν τῆς ἀρχαίας Αὐτοκρατορίας παραπέμπομεν εἰς τὴν πραγματείαν τοῦ κ. Μαριὲτ-βέη. Ἂς ἐπιτραπῇ μόνον ἡμῖν νὰ διαμαρτυρηθῶμεν κατὰ τῆς ἀδιαφορίας καὶ ἀναλγησίας μεθ' ἧς ἐγκαταλείπονται οἱ θαυμάσιοι οὗτοι τάφοι εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἄμμων τῆς ἐρήμου. Ὀλίγον ἔτι, καὶ πᾶν ἴχνος τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ κ. Μαριὲτ, ἐξαφανίζεται, θὰ ἐπιστῇ δὲ ἀνάγκη μετ' ὀλίγα ἔτη, ὅπως ἄλλοι σοφοὶ καταβάλλωσι νέους κόπους καὶ φροντίδας καὶ ἀνεύρωσι τὴν θέσιν ἐφ' ἧς ἔκειτο τὸ Σεράπειον καὶ τοὺς πέριξ αὐτοῦ τάφους.

Ἐντὸς τάφου ἢ μᾶλλον φρέατος εὑρισκομένου ἐν τῇ νεκροπόλει τῆς Μέμφιδος ἐτίθεντο αἱ κάλπαι αἱ περικλείουσαι τὰ τεταριχευμένα ἱερὰ πτηνὰ Ἴβεις. Τὸ πτηνὸν τοῦτο ἀφιεροῦτο τῷ Θὸθ, θεῷ ἀντιλήπτορι τῶν τεχνῶν καὶ γραμμάτων. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἐν καιρῷ ἀνοίξεως πτερωτοὶ ὄφεις ἐξ Ἀραβίας μετέβαινον ἀθρόοι εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὰ δὲ ἱερὰ ταῦτα πτηνὰ καταστρέφοντα τοὺς ὄφεις ἀπήλλασσον οὕτω τοὺς κατοίκους τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου, οἵτινες εὐγνωμονοῦντες ἐθεοποίουν αὐτά. Ἡ αἰγυπτιακὴ αὕτη παράδοσις ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου εἶναι ἐν μέρει ἀκριβὴς καθότι τὸ πτηνὸν τοῦτο ἠδύνατο νὰ καταστρέφῃ οὐ μόνον πτερωτοὺς ὄφεις ἀλλὰ καὶ ἐχίδνας καὶ ἄλλα κακοποιὰ ἑρπετά.

Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν τοὺς τάφους τῶν βοῶν καὶ πτηνῶν καὶ ἂς ἐξακολουθήσωμεν τὸν πλοῦν τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὰς Θήβας ἔνθα τοσαῦτα θαυμάσια μᾶς ἀναμένουσι. Βλέπομεν ἤδη τὴν θέσιν ἐφ' ἧς ἀνηγείρετο ἡ Ἀφροδιτόπολις ἀφιερωμένη εἰς τὴν Χάθωρα, θεὰν τῆς ὡραιότητος, τὴν Αἰγυπτίαν Ἀφροδίτην. Ἂς παρέλθωμεν τὰς ἀραβικὰς πόλεις Βενισοὺφ, Ἀβοὺ - Γίργεχ καὶ Σαμαλοὺτ, αἵτινες οὐδὲν ἐνδιαφέρον παρουσιάζουσιν εἰς τὸν περιηγητήν. Πέραν τοῦ Σαμαλοὺτ, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τῶν πτηνῶν ὑψοῦται ἡ μονὴ τῆς Μαρίας Παρθένου οἰκουμένη ὑπὸ Κοπτῶν. Οἱ ἐπαῖται οὗτοι καλόγηροι εὐθὺς ὡς ἴδωσι ὅτι φθάνει συνοδεία τις, κατέρχονται διὰ σχοινίου ἐκ τοῦ ὕψους τῆς μονῆς των, μέχρι τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ καὶ κολυμβόντες ἐνδεδυμένοι ἀρχεγονικῶς, ζητοῦσιν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν ταξειδιωτῶν. Τῇ ἀληθείᾳ οἱ ἀκροβάται οὗτοι εἰσὶν ἄξιοι μικρᾶς ἐλεημοσύνης. Οἱ κτηνώδεις οὗτοι ἄνθρωποι ἀπερχόμενοι βεβρεγμένοι, ὁμοιάζουσι μᾶλλον πρὸς πειρατὰς γλυκέος ὕδατος ἢ πρὸς καλογήρους ἀφιερώσαντας τὸν βίον των εἰς προσευχὰς καὶ παρακλήσεις.

Τὸ μόνον ἄξιον λόγου μνημεῖον, ὅπερ ἀπαντᾷ τις πλέων τὸν ἄνω Νεῖλον, ἐκτὸς τῶν πυραμίδων καὶ τοῦ Σεραπείου, ἔνθα δύναται τις καὶ ἐκ Καίρου νὰ μεταβῇ, εἰσὶ τὰ ὑπόγεια τοῦ Βενὶ - Χάσαν πέραν τῆς νέας πόλεως Μινίεχ τῆς πάλαι καλουμένης Μίνετ Χουγοὺ, κτισθείσης ὑπὸ τοῦ Χέοπος εἰς ἀπόστασιν 281 χιλιομέτρων ἀπὸ τοῦ Καίρου. Τὰ νεκρικὰ ταῦτα σπήλαια, ὧν ὁ ἀριθμὸς εἶναι μέγας, εἰσὶν ἐσκαμμένα ἐντὸς τῶν βράχων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς XII δυναστείας, δηλαδὴ πρὸ τριῶν χιλιάδ. ἐτῶν καὶ περικλείουσι τὰ τεταριχευμένα σώματα διακεκριμμένων λειτουργῶν τοῦ βασιλέως Οὐσερτησιανοῦ τοῦ 1ου. Εἷς τῶν τάφων τούτων εἶναι ἐστολισμένος διὰ στηλῶν δωρικοῦ ρυθμοῦ, καλλιτέρων ταὶ ἀρχαιοτέρων τῶν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ βίος τοῦ νεκροῦ περιγράφεται δι' ἱερογλυφικῶν χαρακτήρων ἐπὶ τῶν τοίχων ἑκάστου τάφου μεθ' ὅλων τῶν λεπτομερειῶν τοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις πρὸ 5 χιλ. ἐτῶν οἰκιακοῦ βίου. Ὁ βίος τοῦ νεκροῦ περιγράφεται τὸ μὲν ἵνα ἀποδείξῃ τοῖς θεοῖς, ὅτι εὐσυνειδήτως ἐξετέλεσε τὰ ἐν τῷ κόσμῳ καθήκοντά του καὶ εἶναι ἄξιος νὰ παρακαθήσῃ αὐτοῖς, τὸ δὲ ὅπως οἱ μεταγενέστεροι ἴδωσι τὰ προτερήματά του καὶ ἀπομιμηθῶσιν αὐτόν. Ἐδὼ μὲν στρατηγός τις, ὅστις κατετρόπωσε τοὺς ἐχθροὺς τοῦ βασιλέως του καὶ ὑπῆρξε πατὴρ τῶν στρατιωτῶν του: Ἐκεῖ δὲ διοικητὴς ἐπαρχίας τινος, ὅστις εὐηρέστησεν εἰς τὸν βασιλέα του διὰ τῆς φρονίμου καὶ τιμίας διαγωγῆς του ἐφ' ᾗ καυχᾶται ὧδέ πως:

Εἰργάσθην φιλοπόνως καὶ κατέστησα εὐτυχῆ τὴν ἐπαρχίαν. Οὐδέποτε ἐλύπησα μικρὸν παιδίον, οὐδὲ ἠδίκησα χήραν· οὐδέποτε ὁ νομός μου ὑπέστη σιτοδίαν, διότι ἐκαλλιέργησα ὅλας τὰς γαίας. Ἔδωκα τὸ δίκαιον εἰς τὴν χήραν καὶ τὴν ὕπανδρον γυναῖκα, μὴ προτιμήσας οὐδέποτε τὸν μεγάλον ἀντὶ τοῦ μικροῦ. »

Διατρέχων τις τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου, ἐκπλήσσεται βλέπων ὁποίαν θέσιν κατεῖχεν ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων ὁ θάνατος. Ἀδιακόπως ἐσκέπτοντο περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς, εἰς τοῦτο δὲ ἀποδοτέον, ὅτι ἡ ἀρχαία Αἴγυπτος δὲν ἄφησεν οὐδὲ ἴχνη οἰκήματός τινος ἐν ᾧ οἱ τάφοι ὑπάρχουσι κατὰ χιλιάδας.

Καὶ ἐν καιρῷ δὲ διασκεδάσεως δὲν ἦτο ἀπὼν ὁ θλιβερὸς θάνατος. Ὁ Ἡρόδοτος λέγει, ὅτι εἰς τὰς διασκεδάσεις των οἱ πλούσιοι, περιέφερον ἐν τῇ αἰθούσῃ νεκροκράβατον περικλείοντα ξύλινον πρόσωπον τοσούτῳ ἐπιτυχῶς εἰργασμένον, ὥστε ἐξελαμβάνετο ὡς ἀληθὴς νεκρός: Ἀλληλοδιαδόχως δ' αὐτὸν ἐπιδεικνύοντες εἰς τοὺς συνδαιτημόνας ἔλεγον πρὸς αὐτοὺς «ρίψατε τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου: θὰ ὁμοιάσητε αὐτῷ μετὰ θάνατον. Πίετε ὅθεν καὶ εὐφραίνεσθε! » Ἰδοὺ ἀληθῶς ἀλλόκοτος διασκέδασις! Ἐκ τῶν ῥηθέντων καταφαίνεται, ὅτι ὁ θάνατος ἦτο μία τῶν κυριωτέρων ἐνασχολήσεων τοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων, οὐδόλως δὲ ἡ μέλλουσα ζωὴ ἐπτόει αὐτούς. Διὰ τοὺς Αἰγυπτίους ἡ ζωὴ ἦτον ἐπίπονος δοκιμασία, ἧς ἐπεθύμουν ν' ἀπαλλαγῶσιν ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὴν αἰωνιότητα. Πρὸ τοῦ θανάτου δὲν ἐπτοοῦντο, θεωροῦντες αὐτὸν μᾶλλον ὡς τέρμα τῶν ἐπὶ γῆς βασάνων. Ἐν τούτοις τὸ περικαλύπτον τὴν μέλλουσαν ζωὴν σκότος προὐξένει ἐνίοτε δειλίαν καὶ μετὰ τρόμου προσέβλεπον πρὸς τὸ ἀπαίσιον τῆς ζωῆς τέρμα ὡς τοῦτο ἀποδεικνύει τὸ ἀκόλουθον πλήρες ποιήσεως καὶ μελαγχολίας ἐπιτύμβιον ἀπευθυνόμενον εἰς γυναῖκά τινα ἐγκαταλιποῦσαν τὸν κόσμον.

« Ὦ ἀδελφέ μου! ὦ φίλε μου! ὦ σύζυγέ μου! τρῶγε, πίνε, εὐφραίνου, ἐκκένωσον τὸ ποτήριον τῆς χαρᾶς, τῆς ἀγάπης καὶ τῶν διασκεδάσεων, μὴ λυποῦ ἐνόσῳ ἐπὶ τῆς γῆς ὑπάρχεις, διότι ὁ Ἅδης εἶναι ἡ χώρα τοῦ σκότους καὶ τοῦ ὕπνου, ἡ χώρα τοῦ πένθους εἰς

τοὺς ἐν αὐτῷ διαμένοντας. Ἐκεῖ δὲν ἐγείρονται ὅπως ἴδωσι τοὺς ἀδελφούς των, δὲν ἀναγνωρίζουσι τοὺς γονεῖς των, ἡ καρδία αὐτῶν δὲν πάλλει δια τὴν σύζυγόν των, οὔτε διὰ τὰ τέκνα των. Ὑμεῖς πίνετε τὸ ὕδωρ τῆς ζωῆς, μόνη ἐγὼ διψῶ. Τὸ ὕδωρ εἶναι χάριν τῶν κατοίκων τῆς γῆς· ἐνταῦθα καὶ τὸ ὕδωρ αὐτὸ μοὶ προξενεῖ δίψαν. Ἀγνοῶ ποῦ εὑρίσκομαι ἀφ' ὅ του εἰσῆλθον ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Κλαίω ἀπαύστως ἵνα τὰ δάκρυά μου δροσίσωσι τὴν πυρέσσουσαν ἐκ λύπης καρδίαν μου. Ὁ κατοικῶν ἐνταῦθα θεὸς ὀνομάζεται Θάνατος Προσκαλεῖ τὸν κόσμον παρ' ἑαυτῷ καὶ ὁ κόσμος ἅπας ὑπείκει τρέμων εἰς τὴν ὀργήν του. Ὀλίγον φροντίζει περὶ θεῶν ἢ ἀνθρώπων· οὐδεμίαν διάκρισιν ποιεῖται μεγάλων ἢ μικρῶν. Τρέμει τις νὰ τὸν παρακαλέσῃ, διότι δὲν ἀκούει. Οὐδεὶς τὸν ὑμνεῖ διότι δὲν ἀγαπᾷ τοὺς λατρεύοντας αὐτόν. Αποστρέφει τὸ πρόσωπον ἀπὸ πάσης προσφορᾶς. »

Τί ὡραιότερον πράγματι τῆς ἐκθέσεως, ἣν ἐνέγραφον εἰς τὴν Βίβλον τῶν νεκρῶν! Κεφάλαιόν τι ἀποσπώμενον ἐκ τῆς ἐκθέσεως ἐτίθετο ἐν τῷ νεκρικῷ φορείῳ. Ἡ ψυχὴ πεπεισμένη οὖσα, ὅτι ἐναρέτως διήγαγεν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ θέλουσα νὰ πείσῃ περὶ τούτου τοὺς τεσσαράκοντα δύω ἐνόρκους τοὺς ἀπαρτίζοντας τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τὸ ποεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ Ὀσίριδος, ποιεῖται τὴν ἑξῆς ἀρνητικὴν ἐξομολόγησιν:

« Δοξολογῶ Σε, Κύριε τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης! Ὑμνῶ Σε Θεέ μου! Ἦλθον πρός Σε Κύριέ μου· παρίσταμαι ἐνώπιόν Σου ὅπως θαυμάσω ἐν Σοὶ τὸ τέλειον. Γιγνώσκω τὸ ὄνομά σου ὡς καὶ τὸ τῶν 42 δικαστῶν, οἵτινες μετὰ Σοῦ δικάζουσιν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης! Σὲ γιγνώσκω Θεέ μου! Σοὶ ἐξέθηκα τὴν ἀλήθειαν, κατέστρεψα δι' ἐσὲ τὸ ψεῦδος! Οὐδέποτε ἐδολιεύθην τὸν πλησίον μου, δὲν ἠδίκησα τὴν χήραν, δὲν ἐψεύσθην ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου· τὸ ψεῦδος μοὶ εἶναι ἄγνωστον· οὐδέποτε ἠθέτησα τὴν ἐντολήν Σου· οὐδέποτε ἠνάγκασα ἐργάτην πλειότερον τοῦ δέοντος νὰ ἐργασθῇ. Δὲν ὑπῆρξα ὀκνηρός· οὐδὲν ἀπαρέσκον τοῖς Θεοῖς διέπραξα.»

« Δὲν ἐγενόμην αἴτιος πείνης ἢ δακρύων, δὲν ἐφόνευσα, δὲν διέταξα ἀδίκως τὸν θάνατον. Οὐδέποτε ὑπεξῄρεσα τοὺς ἄρτους τῶν ναῶν οὐδὲ τὰς πρὸς τοὺς Θεοὺς προσφοράς. Δὲν διετάραξα τοὺς νεκροὺς, οὐδὲ ἱερόσυλος ὑπῆρξα! Δολίως δὲν ἐκέρδησα, οὐδὲ τὰ μέτρα τοῦ σίτου ἠλάττωσα. Δὲν ἐμόλυνα οὐδὲ τὴν ἄκραν τοῦ δακτύλου μου εἰς τὸν δόλον, οὐδὲ ἀγροὺς ἥρπασα. Οὐδέποτε ἔκλεψα ζυγίζων ἢ μετρῶν! Δὲν ἀπεστέρησα τὸ γάλα ἀπὸ τὰ θηλάζοντα βρέφη· δὲν ἀπεδίωξα τὰ κτήνη ἀπὸ τὴν χλόην. Δὲν συνέλαβον ποτὲ τὰ ἱερὰ πτηνά, οὐδὲ ἠλίευσα τοὺς ἱεροῦς ἰχθῦς. Δὲν ἔσβυσα οὐδέποτε τὸ ἱερὸν πῦρ! Εἶμαι ἄμωμος, καθαρὸς, ἀμόλυντος!

Τὴν τελευταίαν ταύτην κραυγὴν ἐκβάλλει ἡ ψυχὴ ἐνώπιον τοῦ ἀνωτάτου δικαστοῦ ἵνα μαλάξῃ τοὺς ἀπαρτίζοντας τὸ δικαστήριον τῆς κολάσεως φοβεροὺς δικαστάς! Δύναταί τις νὰ μὴ θαυμάσῃ τὴν φιλοσοφίαν θρησκείας, ἥτις πρὸ χιλιάδων ἐτῶν ἐκρέσβευε τὴν ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ αἰώνιον εὐτυχίαν δι' ἐναρέτου ζωῆς;

Ὁ ἅγιος Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεύς ἐστιγμάτιζε εἰς τὸν ἁ. αἰῶνα τοῦ χριστιανισμοῦ, τὸν σεβασμὸν δι' οὗ οἱ Αἰγύπτιοι περιέβαλλον τὰ ἱερὰ ζῶα, ἀλλὰ κατηγορῶν τὴν πλάνην ταύτην, ὤφειλε δικαίως νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπιρροὴν, ἣν ἡ πνευματικὴ θρησκεία τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου ὤφειλεν ἐξ ἀνάγκης νὰ ἐξασκήσῃ ἐπὶ τῆς τύχης τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΙΔΙΩΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΗΝΕΛΟΠΗΣ
ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΥ.

ΛΟΓΟΣ

Ἀπαγγελθεὶς τῇ 11/23 Δεκεμβρίου 1879
ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Συλλόγῳ

« ΣΕΡΑΠΕΙΩΙ »

ΥΠΟ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΕΝΕΤΟΚΛΕΟΥΣ.

1. Τὸ θέμα δι' οὗ προτίθεμαι νὰ ἀπασχολήσω ὑμᾶς σήμερον ἐπὶ ὀλιγίστην μόνον ὥραν εἶναι συντομωτάτη τις ἐπιθεώρησις τῆς Ὀδυσσείας τοῦ Ὁμήρου. Τὸ ἔξοχον τοῦτο προϊὸν τῆς θαυμασίας ὁμηρικῆς μεγαλοφυΐας εἶναι θελκτικώτατον ἅμα καὶ διδακτικώτατον· διότι ἐν ᾧ ἀφ' ἑνὸς περιέχει ἀφθονίαν τερπνοτάτων μυθικῶν διηγήσεων, βρίθει ἀφ' ἑτέρου σπουδαιοτάτων περιγραφῶν παμπόλλων ἀνθρωπίνων ἠθῶν καὶ ἀποβαίνει οὕτω ἀληθὴς καὶ πιστὴ εἰκὼν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς κοινωνίας. Πλεῖστα εἶναι τὰ ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ δρῶντα πρόσωπα· οἱ Μνηστῆρες, ὁ Νέστωρ, ὁ Μενέλαος, ἡ Ἑλένη, ὁ Κύκλωψ Πολύφημος, ἡ Ναυσικάα, ὁ γηραιὸς συβώτης Εὔμαιος, ἡ γηραιὰ τροφὸς Εὐρύκλεια, ὁ Ὀδυσσεύς, ἡ Πηνελόπη, ὁ Τηλέμαχος καὶ ἄλλα· πάντα δὲ ταῦτα τὰ πρόσωπα ὅλως διάφορον χαρακτῆρα ἔχοντα περιγράφονται μετὰ χάριτος καὶ φυσικότητος ἀληθῶς ἐξαισίας· τὸ μᾶλλον ὅμως ἐξέχον πρόσωπον εἶναι ὁ Ὀδυσσεύς.

2. Τὸ ποίημα ἄρχεται ἀπὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ὁ Ὀδυσσεὺς διέτριβεν ἐν Ὠγυγίᾳ κατακρατούμενος ὑπὸ τῆς θεᾶς Καλυψοῦς· εὐθὺς δὲ ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ ἐξεγείρει ὁ Ποιητὴς μέγιστον ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τοῦ Ὀδυσσέως.

« Ψάλλε, ὦ Μοῦσα, λέγει, τὸν πολυμήχανον ἄνδρα, ὅστις πολὺν χρόνον περιεπλανήθη, ἀφ' οὗ ἐξεπόρθησε τὴν ἱερὰν πόλιν τῆς Τροίας, πολλὰς δὲ εἶδε πόλεις καὶ πολλῶν λαῶν ἐγνώρισε τὰ ἤθη ὑπέμεινε δὲ πολλὰ δεινὰ ἐν τῇ θαλάσσῃ ζητῶν νὰ σώσῃ τὴν ζωήν του καὶ νὰ ἐπαναγάγῃ τοὺς συντρόφους του εἰς τὴν πατρίδα των....»

Ἐν τοῖς πρώτοις ᾄσμασι τοῦ ποιήματος ὁ Ὀδυσσεὺς εἶναι ἀπὼν καὶ ὅμως τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνδιαφέρον οὐ μόνον δὲν ἐλαττοῦται παντελῶς, ἀλλὰ καὶ ζωηρότερον γίγνεται διότι τὸ ὄνομά του ἀντηχεῖ πανταχοῦ. Ἐν τῷ διαρπαζομένῳ ἀνακτόρῳ του, ἐν ταῖς δεήσεσιν, ἃς οἱ μνηστῆρες ἀναπέμπουσιν εἰς τοὺς θεούς, ὅπως μὴ ἐπανέλθῃ ὁ Ὀδυσσεὺς, ἐν ταῖς παρακλήσεσι τῶν θεραπόντων, οἵτινες δέονται ἵνα ἐπανέλθῃ ἐν τάχιστα ὁ κύριός των πρὸς τιμωρίαν καὶ ἐκδίκησιν τῶν μνηστήρων, ἐν ταῖς μεμψιμοιρίαις τῆς ἐναρέτου Πηνελόπης, ἐν ταῖς σκέψεσι τοῦ Τηλεμάχου, ἐν ταῖς συνδιαλέξεσιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Νέστορος ἐν Πύλῳ καὶ μετὰ τοῦ Μενελάου ἐν Σπάρτῃ πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἀντηχεῖ ἰσχυρῶς τὸ ὄνομα τοῦ Ὀδυσσέως· ἀλλ' ἂς μὴ νομίσῃ τις ὅτι τὸ μόνον ἐνδιαφέρον τῶν πρώτων ᾀσμάτων τῆς Ὀδυσσείας εἶναι ἡ προσδοκία τοῦ Ὀδυσσέως ὁ Ὅμηρος ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ καὶ ἄλλα μέσα, δι' ὧν νὰ συγκινήσῃ τὸν ἀκροατήν του ἢ τὸν ἀναγνώστην του, πάντα δὲ ταῦτα εἶναι εἰλημμένα ἐκ τῆς θεωρίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς φύσεως εἰ καὶ ἐν αὐτοῖς μίγνυται ἀκαταπαύστως τὸ μυθικόν.

3. Μετὰ τὴν ἐπίκλησιν τῆς Μούσης, ὁ Ὅμηρος ἄγει τὸν ἀναγνώστην ἢ τὸν ἀκροατὴν αὐτοῦ ἐνώπιον συμβουλίου τινὸς τῶν θεῶν, ἐν ᾧ ἡ προστάτις τοῦ Ὀδυσσέως Ἀθηνᾶ ἀγορεύει ὑπὲρ αὐτοῦ περιπαθῶς ἀποτείνουσα πρὸς τὸν πατέρα Δία τοὺς ἑξῆς λίαν συγκινητικοὺς λόγους.

« Ζεῦ πάτερ, ὕπατε τῶν βασιλέων, σπαράσσεται ἡ καρδία μου, ὁσάκις ἐνθυμηθῶ τὸν συνετὸν Ὀδυσσέα τὸν δύσμοιρον, ὅστις τοσοῦτον ἤδη χρόνον κατακρατεῖται ὑπὸ τῆς Καλυψοῦς μάτην ποθῶν νὰ ἐπανίδῃ τὴν πατρίδα του! Δὲν θὰ συγκινηθῇ λοιπὸν ἡ καρδία σου; Δὲν σοὶ εὐηρέστησε λοιπὸν ποτε ὁ Ὀδυσσεύς; διατὶ λοιπὸν εἶσαι τόσον ὠργισμένος ἐναντίον του; » Δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ αἴτιος τῶν δεινῶν τοῦ Ὀδυσσέως, ἀποκρίνεται ὁ Ζεύς· ἀναγνωρίζω τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν ἄκραν πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' ὁ Ποσειδῶν εἶναι πάντοτε ὠργισμένος ἐναντίον του διότι ἐτύφλωσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Πολύφημον.... Ἀλλ' ἔστω ἡμεῖς οἱ ἐνταῦθα παρόντες πρέπει νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν ἐπιστροφήν του· ὁ δὲ Ποσειδῶν θὰ ἀποβάλῃ τὴν ὀργήν του· διότι δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν ἀπόφασιν ὅλων τῶν ἀθανάτων.

4. Μετὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῶν αἰσθημάτων τούτων τοῦ Διὸς ὁ μὲν Ἑρμῆς στέλλεται ἵνα προστάξῃ τὴν Καλυψὼ νὰ ἀφήσῃ ἐλεύθερον τὸν Ὀδυσσέα, ἡ δὲ Ἀθηνᾶ θέλουσα νὰ ἐνθαρρύνῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Τηλέμαχον ἔρχεται εἰς Ἰθάκην ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ Μέντου καὶ παρουσιάζεται εἰς τὴν θύραν τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Ὀδυσσέως. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁλόκληρος ὁ οἶκος εἶναι παραδεδομένος εἰς τὴν ἀταξίαν, ἐπειδὴ ὁ κύριος αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει πλέον ἐν αὐτῷ, οὐδεὶς δίδει προσοχὴν εἰς τὴν ἄφιξιν τοῦ ξένου, οὐδεὶς ὑποδέχεται αὐτόν. Πρῶτος ὁ Τηλέμαχος εἶδε τὸν ξένον καὶ ἠσχύνθη διότι ἐπὶ τοσαύτην ὥραν περιέμενεν ὄρθιος εἰς τὴν θύραν· ἡ δὲ περιφρόνησις αὕτη ἡ γιγνομένη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός του γίνεται αἰτία νὰ ἐξεγερθῶσι τὰ πρῶτα ἀνδρικὰ τοῦ Τηλεμάχου φρονήματα. Ὁ ξένος ἦτο ἱερώτατον πρόσωπον· ἡ περιφρόνησις παντὸς ξένου ἦτο παράβασις τῶν νόμων τῆς φιλοξενίας, οἵτινες ἦσαν τόσον σεβαστοὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις· ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ὁ ξένος ἤρχετο μακρόθεν καὶ ὁ Τηλέμαχος ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ πληροφορίας περὶ τοῦ πατρός του· παντὸς ξένου ἡ ἄφιξις παρεῖχεν εἰς τὸν Τηλέμαχον πλείστας ἐλπίδας· ἴσως ἡμέραν τινὰ θὰ ἐνεφανίζετό τις, ὅστις εἶδε τὸν Ὀδυσσέα. Σπεύσας λοιπὸν εἰσήγαγε τὸν ξένον εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ μετὰ τὰς νενομισμένας τιμὰς παρέθηκεν εἰς αὐτὸν πλουσίαν τράπεζαν μακρὰν τῶν μνηστήρων φοβούμενος μήπως ὁ ξένος δὲν θὰ ηὐχαριστεῖτο συγγευματίζων μετὰ τα-

ραχοποιῶν ἀνθρώπων καὶ προσέτι θέλων νὰ ἐρωτήσῃ αὐτὸν περὶ τοῦ ἀπόντος πατρός του. Ἀλλ' ὁ ξένος μέμφεται τὸν αὐθάδη καὶ ἄσεμνον τρόπον τῶν συμποσιαζόντων καὶ ἐρωτᾷ τὸν Τηλέμαχον περὶ τοῦ αἰτίου τῆς τοιαύτης παραλυσίας.

« Ἡ οἰκία αὕτη, ἀποκρίνεται ὁ Τηλέμαχος, ὅτε εὑρίσκετο ἐν αὐτῇ ὁ πατήρ μου, ἦτο πλουσία καὶ σεβαστή· ἀλλ' ἀφ' οὗ ἐκεῖνος ἐγένετο ἄφαντος, χωρὶς νὰ μάθῃ τις οὐδὲν περὶ αὐτοῦ, ὅλοι οἱ ἰσχυροὶ ὅσοι βασιλεύουσιν ἐν ταῖς πλησίον νήσοις καὶ ἐν τῇ βραχώδει Ἰθάκῃ ζητοῦσι τὴν μητέρα μου εἰς γάμον καὶ καταστρέφουσι τὸν πατρικόν μου οἶκον, αὕτη δὲ οὔτε ἀρνεῖται τὸν μισητὸν τοῦτον γάμον οὔτε θέλει νὰ δώσῃ τέλος εἰς αὐτόν.»

Πρὸς ταῦτα ἀποκρινομένη ἡ ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ ξένου παρισταμένη Ἀθηνᾶ «Φεῦ ! εἶπε, πόσην ἀνάγκην ἔχεις τοῦ Ὀδυσσέως, ὅστις τάχιστα θὰ ἐδείκνυεν εἰς τοὺς αὐθάδεις τούτους τὴν δύναμιν τῶν στιβαρῶν βραχιόνων του. Ἀλλ' ἂν θέλῃς ἄκουσον ταύτην μου τὴν συμβουλήν. Προσκάλεσον αὔριον εἰς συνέλευσιν τοὺς προκρίτους τῶν πολιτῶν· ὡμίλησον πρὸς ὅλους δημοσίᾳ· ἐπικαλούμενος δὲ μάρτυρας τοὺς θεοὺς πρόσταξον τοὺς ὑπερηφάνους τούτους μνηστῆρας νὰ ἀπέλθωσιν ἐκ τοῦ πατρικοῦ σου οἴκου· ἔπειτα δὲ ἑτοιμάσας τὸ κάλλιστον τῶν πλοίων σου πλεῦσον πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρός σου· δέν σοὶ ἁρμόζει νὰ ἀσχολῆσαι εἰς μειρακιώδη· διότι δὲν εἶσαι πλέον μειράκιον». Ταῦτα εἰποῦσα ἡ Ἀθηνᾶ ἐγένετο ἄφαντος ὡς πτηνόν· ὁ δὲ Τηλέμαχος ἔμεινεν ἔκθαμβος καὶ ἐνόησε τάχιστα ὅτι ὁ ξένος ἐκεῖνος δὲν ἦτο θνητὸς, ἀλλ' εὔνους τις θεός.

5. Ἐν τῇ συνδιαλέξει ταύτῃ δὲν πρέπει νὰ παρατηρήσῃ τις τὸ θαυμαστόν, τὴν θεὰν δηλονότι ὁμιλοῦσαν μετὰ τοῦ θνητοῦ· πρέπει μᾶλλον νὰ θεωρήσῃ τις τὴν εἰκόνα τῶν πρώτων ἀνδρικῶν κινημάτων, ἅτινα αἰσθάνεται ὁ Τηλέμαχος, καθ' ἣν στιγμὴν εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον προπαρασκευάζεται νὰ ἀγωνισθῇ κατὰ τῶν περιστοιχιζουσῶν αὐτὸν δεινῶν περιστάσεων. Ἡ ὥρα, καθ' ἣν ὁ νέος λέγει κατὰ πρῶτον εἶμαι ἀνὴρ καὶ θέλω νὰ ἦμαι οὐχὶ χάριν τῆς ἐλευθερίας μου καὶ τῶν διασκεδάσεών μου, ἀλλὰ χάριν τῆς ὑπερασπίσεως τῶν δικαιωμάτων μου, τῆς τιμῆς τῆς οἰκογενείας μου καὶ τῆς πατρίδος μου εἶναι ἀληθῶς ὥρα σπουδαιοτάτη. Ὁ ξένος ὁ περιμένων εἰς τὴν θύραν ὑπῆρξεν εἰς τὸν Τηλέμαχον ἡ πρώτη ἀφορμὴ τῆς σκέψεως καὶ τῆς φιλοδοξίας, ἥτις μεταβάλλει τὸ μειράκιον εἰς ἄνδρα καὶ διὰ τοῦτο ὁ διάλογος αὐτοῦ μετὰ τοῦ ξένου ἐκείνου, μετὰ τοῦ ἀγνώστου ἐκείνου, ὅστις κατὰ τὰς ἰδέας τῶν ἀρχαίων ἠδύνατο νὰ ἦναι καὶ θεός τις ἐμπνέει αὐτῷ ἀνδρίαν, τόλμην καὶ ἀνάμνησιν τοῦ πατρός του ζωηροτέραν ἢ πρότερον. Μέχρι τοῦδε ὁ Τηλέμαχος ἐνθυμεῖτο τὸν πατέρα του διὰ νὰ τὸν θρηνῇ εἰς τὸ ἑξῆς ὅμως θὰ ἐνθυμῆται αὐτὸν διὰ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ἐχθρούς του.

6. Ὁ τρόπος, καθ' ὃν εἰσήγαγεν ὁ Ὅμηρος τὸν Τηλέμαχον εἰς τὸ ποίημά του εἶναι ἁπλούστατος καὶ ὡραιώτατος· ἀλλὰ καὶ ἡ εἰσαγωγὴ τῆς μητρός του Πηνελόπης δὲν εἶναι ὀλιγώτερον εὐγενὴς οὔτε ὀλιγώτερον συγκινητική. Ὁ διάσημος ἀοιδὸς Φήμιος ἐψάλλεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν εὐωχούντων μνηστήρων τὴν πολύδακρυν ἐπιστροφὴν τῶν εἰς Τροίαν στρατευσάντων Ἑλλήνων· τὸ ᾆσμα τοῦτο τὸ σπαραξικάρδιον ἀκούσασα ἡ Πηνελόπη ἐκ τοῦ δωματίου της κατέβη εἰς τὴν αἴθουσαν συνοδευομένη ὑπὸ δύο θεραπαινῶν καὶ στᾶσα πρὸ τῆς εἰσόδου, εἶπε πρὸς τὸν θεῖον ἀοιδὸν δακρύουσα.

« Φήμιε, πολλὰ ἄλλα ᾄσματα γνωρίζεις θέλγοντα τοὺς ἀνθρώπους, ψάλλε ἓν τούτων καὶ ἂς πίνωσιν οὗτοι τὸν οἶνόν των ἐν ἡσυχίᾳ· παῦσον τὸ θλιβερὸν τοῦτο ᾆσμα, ὅπερ σπαράττει τὴν καρδίαν μου ἐντὸς τοῦ στήθους μου· κλαίω ἐκείνην τὴν φίλην κεφαλὴν καὶ μένω πιστὴ εἰς τὴν ἀνάμνησιν τοῦ ἥρως, οὗτινος ἡ δόξα ἔρθασεν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα.«

Ἀλλ' ὁ Τηλέμαχος, ὅστις ἐμφορεῖται ἤδη τῶν αἰσθημάτων, ἅτινα ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν πρὸ μικροῦ ὁ διάλογος τῆς θεᾶς· Ἀθηνᾶς παρακαλεῖ τὴν μητέρα του νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ δωμάτιόν της καὶ νὰ ἀσχολῆται εἰς τὰ γυναικεῖα ἔργα, καθ' ὅσον αὐτὸς θὰ κυβερνᾷ τοῦ λοιποῦ τὸν πατρικόν του οἶκον· ἐκείνη δὲ ὑπακούσασα εἰς τὴν συνετὴν προτροπὴν τοῦ υἱοῦ της ἀπέρχεται πλήρης χαρᾶς διὰ τὰ ἀνδρικὰ τοῦ υἱοῦ της φρονήματα.

7. Ὁ δὲ Τηλέμαχος συγκαλεῖ τῇ ἐπαύριον γενικὴν τῶν πολιτῶν συνέλευσιν κατὰ τὴν συμβουλὴν τῆς Ἀθηνᾶς, ἀγορεύει μετὰ ἀνδρικοῦ ἀληθῶς θάρρους καὶ προστάττει τοὺς μνηστῆρας νὰ ἀπέλθωσιν ἐκ τοῦ οἴκου του καὶ νὰ παύσωσιν ἀδικοῦντες καὶ σφετεριζόμενοι ξένην περιουσίαν, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδεὶς πείθεται ἀποφασίζει νὰ ἑτοιμάσῃ πλοῖον καὶ νὰ ἐκπλεύσῃ πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρός του· καὶ πρῶτον μὲν ἔρχεται εἰς Πύλον πρὸς τὸν Νέστορα ἔπειτα δὲ εἰς Σπάρτην πρὸς τὸν Μενέλαον· παρ' ἀμφοτέροις τυγχάνει βασιλικῶν τιμῶν καὶ περιποιήσεων, μανθάνει τὰ μοναδικὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ πατρός του, ἅπερ ἐμπνέουσιν εἰς αὐτὸν μεῖζον φρόνημα, ἀλλ' οὐδὲν ἀκούει περὶ τῆς τύχης αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο θλίβεται καιρίως ἡ καρ-

δία του. Ἀλλ' ἐν ᾧ συμβαίνουσιν ταῦτα ἐν Πύλῳ καὶ καὶ ἐν Σπάρτῃ, ἡ Καλυψὼ ὑπακούουσα εἰς τὸ πρόσταγμα τοῦ Διὸς ἀφίνει ἐλεύθερον τὸν Ὀδυσσέα, ὅστις πολλὰ πλανηθεὶς καὶ πολλὰ παθὼν ἀφικνεῖται ἐπὶ τέλους εἰς τὴν πατρίδα, γνωρίζεται πρὸς τὸν υἱόν του, ὅστις εἶχεν ἤδη ἐπανέλθει ἐκ τῶν ἀγόνων ταξειδίων του, σχεδιάζει μετ' αὐτοῦ καί τινων πιστῶν θεραπόντων τὰ περὶ τῆς καταστροφῆς τῶν Μνηστήρων καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν οἰκόν του φορῶν παλαιὰ καὶ ρυπαρὰ φορέματα ὑπὸ τὸ σχῆμα ἀσθενοῦς καὶ γέροντος ἐπαίτου.

8. Μετ' ὀλίγον ὁ Ἀντίνοος ὁ αὐθαδέστατος καὶ ἀλαζωνικώτατος τῶν Μνηστήρων ἐσφενδόνισε κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως σκαμνίδιόν τι, ὡς χαριεντιζόμενος δῆθεν, καὶ ἐκτύπησεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄκραν τοῦ δεξιοῦ ὤμου, ἀλλ' ὁ ἥρως στερεὸς, ὡς βράχος, ἔμεινεν ἀκλόνητος καὶ τὸ κτύπημα τοῦ Ἀντινόου οὐδόλως ἐτάραξεν αὐτὸν· ἔσεισεν ὅμως τὴν κεραλήν του καὶ ἐμελέτησε φρικωδεστάτην ἐκδίκησιν. Πάντες οἱ ἄλλοι μνηστῆρες ἐμέμφθησαν τὴν ἀπάνθρωπον ταύτην πρᾶξιν τοῦ Ἀντινόου, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἤρκεσεν εἰς τὴν Πηνελόπην καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ καταβῇ καὶ νὰ προστατεύσῃ αὐτὴ ἡ ἰδία τὸν ξένον πτωχόν.

Οἱ ἱκέται καὶ οἱ πτωχοὶ εἶναι ἀπεσταλμένοι παρὰ τῶν θεῶν, πολλάκις μάλιστα κατὰ τὰς δοξασίας τῶν ἀρχαίων εἶναι αὐτοὶ οἱ θεοί. Φεῦ ! ὁποία ὁμοιότης μεταξὺ τῆς ἀρχαίας εὐσεβείας καὶ τῆς χριστιανικῆς φιλανθρωπίας. «Ἡ πτωχεία, λέγει που ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ἔχει τι τὸ ἱερόν· ἡ πρὸς τοὺς πτωχοὺς περιφρόνησις εἶναι περιφρόνησις πρὸς τοὺς κήρυκας τοῦ Θεοῦ· τὸ τιμᾶν καὶ ὑποδέχεσθαι τὸν πτωχὸν εἶναι ταὐτὸν τῷ τιμᾷν καὶ ὑποδέχεσθαι τὸν Θεόν. »

9. Τὸ αἴσθημα λοιπὸν τῆς φιλανθρωπίας ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐλπὶς ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ μάθῃ τι περὶ τοῦ Ὀδυσσέως πείθουσι τὴν Πηνελόπην νὰ καταβῇ· ἐν ᾧ δὲ ἡ γηραιὰ καὶ πιστὴ τροφός της Εὐρυνόμη προτρέπει αὐτὴν νὰ καλλωπισθῇ πρὶν ἐξέλθῃ τοῦ δωματίου της· «Οἱ θεοὶ ἀποκρίνεται ἡ Πηνελόπη κατέστρεψαν, ὦ Εὐρυνόμη, τὴν καλλονήν μου ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀνεχώρησεν ὁ Ὀδυσσεύς. Ἀλλ' ἡ Ἀθηνᾶ, προστίθησιν ὁ ποιητὴς καθιστᾷ τὴν Πηνελόπην εἴ πέρ ποτε ὡραίαν καὶ διὰ τοῦτο, ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν ἔχουσα τὸ πρόσωπον κεκαλυμμένον διὰ λεπτοῦ λαμπροῦ πέπλου καὶ συνοδευομένη ὑπὸ δύο θεραπαινῶν, πάντες οἱ μνηστῆρες κατελήφθησαν ὑπὸ θάμβους καὶ σεβασμοῦ. Πρῶτος λόγος τῆς Πηνελόπης ἦτο νὰ ἐπιπλήξῃ τὸν υἱόν της διότι ἐπέτρεψε νὰ προσβληθῇ ἐν τῷ πατρικῷ του οἴκῳ ξένος καὶ γέρων πτωχός. Ἐπονται ἔπειτα πλεῖσται ὅσαι σκηναὶ ὡραιότατοι, ἃς ἀκουσίως παρέρχομαι, ὡς παρῆλθον μέχρι τοῦδε πολλὰς ἄλλας, σκηναὶ δεικνύουσαι τὴν ἀφόρητον τοῦ ἀνακτόρου ἀταξίαν, τὴν ἀρετὴν τῆς Πηνελόπης, τὴν πίστιν αὐτῆς πρὸς τὴν ἀνάμνησιν τοῦ Ὀδυσσέως τὴν συζυγικὴν θλῖψιν της καὶ τὴν πρὸς τὸν υἱόν της ἀγάπην της.

10. Μετὰ ταῦτα ὁ μνηστὴρ Εὐρύμαχος ἀπέτεινε πρὸς τὴν Πηνελόπην τὸν ἑξῆς φιλοφρονέστατον λόγον.

« Ἐὰν σὲ ἔβλεπον, ὦ γύναι, εἶπε, πάντες οἱ ἐν Ἄργει Ἕλληνες, τὸ συμπόσιον ἡμῶν θὰ ἠρίθμει αὔριον πολλῷ πλειοτέρους μνηστῆρας· τόσον ὑπερέχεις πασῶν τῶν γυναικῶν κατὰ τὴν καλλονὴν, τὰς χάριτας καὶ τὴν σύνεσιν τῶν φρενῶν.»

Ἀλλ' ἡ Πηνελόπη, ὄχι ὦ Εὐρύμαχε, ἀποκρίνεται. Ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ὀδυσσέως οὔτε θέλγητρα, οὔτε καλλονὴν, οὔτε χάριτας ἔχω πλέον. Ἐὰν ὁ ἥρως ἐκεῖνος ἐπέστρεφε καὶ ἐκυβέρνα ὁ ἴδιος τὰ κτήματά του, ἡ δόξα μου θὰ ἦτο ἀπαράμιλλος· τώρα ὅμως εἶμαι κατατεθλιμμένη διότι πολλὰς δυστυχίας ἐπεσώρευσαν ἐπ' ἐμοῦ οἱ θεοί! Ὦ ! ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ὁ Ὀδυσσεὺς μέλλων νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν γλυκεῖάν του πατρίδα μοὶ ἔλεγε θλίβων τὴν δεξιάν μου. «Βεβαίως, ὦ γύναι, ὅλοι οἱ Ἕλληνες οἱ κατὰ τῆς Τροίας ἐκστρατεύσαντες δὲν θὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς· οἱ Τρῶες εἶναι, ὡς λέγουσι, γενναῖοι πολεμισταὶ καὶ ἐπιτήδειοι ἀκοντισταί. Δὲν γνωρίζω λοιπὸν ἂν θὰ ἐπανέλθω ἢ ἂν θὰ φονευθῶ ἔν τινι μάχῃ. Ἐνθυμοῦ ὅμως τοὺς τελευταίους τούτους λόγους μου· τίμα τὸν πατέρα μου καὶ τὴν μητέρα μου κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου ὡς ἔπραττες μέχρι τοῦδε καὶ ἔτι μᾶλλον· ὅταν δὲ ὁ υἱός σου ἀνδρωθῇ, τότε νυμφεύθητι, ἂν θέλῃς, καὶ ἄφες εἰς τοῦτον τὴν κυβέρνησιν τοῦ οἴκου μου». Τοιούτους λόγους μοὶ ἔλεγεν ἀναχωρῶν, οἵτινες πληροῦνται σήμερον ἐντελῶς· ἐγὼ δὲ θὰ ἀναγκασθῶ μετ' ὀλίγον νὰ συνάψω δεύτερον θλιβερὸν γάμον ἀφ' οὗ ὁ Ζεὺς κατέστρεψε τὴν πρώτην εὐτυχίαν μου. Πόσον ὅμως θλίβεται ἡ καρδία μου ὅταν βλέπω τοὺς μνηστῆράς μου μὴ σεβομένους τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα. Τότε μὲν ὅσοι ἐζήτουν εὐγενῆ γυναῖκα εἰς γάμον καὶ ἦσαν ἀντίζηλοι μεταξύ των ἐφιλοτιμοῦντο τίς νὰ ὑπερβάλῃ τὸν ἕτερον κομίζων εἰς αὐτὴν πλούσια δῶρα, ὑμεῖς δὲ νῦν καταστρεφετε ξένην περιουσίαν.

11. Ἐν τοῖς λόγοις τούτοις τῆς Πηνελόπης δὲν εἶναι μόνον ἀξία προσοχῆς ἡ πρὸς τὸν σύζυγόν της πίστις καὶ σταθερὰ ἀγάπη καὶ ἡ συγκινητικὴ τῶν λόγων αὐτοῦ ἀνάμνησις· ἀξιοπαρατήρητος εἶναι προσέτι

ἡ ἐπιτηδειότης μεθ' ἧς κατορθόνει νὰ ἀναβάλλῃ τὴν ὁριστικὴν αὐτῆς ἀπόφασιν χωρὶς νὰ ἐρεθίζῃ καὶ χωρὶς νὰ ἀπελπίζῃ τοὺς μνηστῆράς της. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι δὲν εἶναι εἰλικρινὴς πρὸς αὐτοὺς, ἀλλὰ γνωρίζει τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν ἐποχὴν ἐν ᾗ ζῇ· γνωρίζει ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὴν μόνον διὰ τῆς ἀρετῆς· γνωρίζει ὅτι ἔχει ἀνάγκην πολλῆς φρονήσεως καὶ προνοίας καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἀναδεικνύεται ἀληθῶς ἀξία τοῦ Ὀδυσσέως σύζυγος. Ἐὰν ἡ Πηνελόπη ἦτο ὡραία χρηστὴ καὶ ἁπλοϊκή τις γυνὴ θὰ ἠναγκάζετο νὰ ἀκολουθήσῃ, ὡς δούλη, ἐκεῖνον ἐκ τῶν μνηστήρων, ὅστις τολμηρότερος τῶν ἄλλων ὢν θὰ ἐγίνετο ὁ ἅρπαξ της ἢ ὁ κύριός της, ἀνατραφεῖσα ὅμως ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Ὀδυσσέως ἠδυνήθη νὰ σωθῇ διὰ τῆς ἐπιτηδειότητός της καλλιεργοῦσα τὴν ζηλοτυπίαν τῶν μνηστήρων εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οὐδεὶς νὰ θέλῃ νὰ ἁρπάσῃ τὸ ἀγαθὸν, ὅπερ ἤλπιζεν ὅτι θὰ ἀποκτήσῃ κατὰ προτίμησιν. Ἐν τῇ ὁμιλίᾳ ταύτῃ τῆς Πηνελόπης ἀξιοπαρατήρητος εἶναι προσέτι ἡ προφορικὴ, οὕτως εἰπεῖν διαθήκη τοῦ Ὀδυσσέως δι' ἧς συνιστᾷ εἰς τὴν σύζυγόν του δύω τινά· πλειότερον σεβασμὸν πρὸς τοὺς γονεῖς του, ὅπερ εἶναι ἔνδειξις τῆς υἱϊκῆς ἀγάπης του, καὶ χηρείαν μέχρι τῆς ἐνηλικιότητος τοῦ τέκνου των, ἐὰν τυχὸν ἔπιπτε κρὸ τῶν τειχῶν τῆς Τροίας· ὅπερ εἶναι σημεῖον τῆς ἄκρας πατριωτικῆς φιλοστοργίας του.

12. Ἐν τοσούτῳ, ὁ ὑπὸ τὸ σχῆμα τοῦ ἐπαίτου ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ εὑρισκόμενος Ὀδυσσεὺς ἐξοικειωθεὶς μικρὸν κατὰ μικρὸν μετὰ τῶν μνηστήρων ἤρχισε νὰ διηγῆται εἰς αὐτοὺς τὰ ταξείδιά του καὶ τὰ πάθη του· μαθοῦσα τοῦτο ἡ Πηνελόπη καὶ ἐλπίζουσα ὅτι ὁ πλάνος ἐκεῖνος γέρων ἠδύνατο νὰ γνωρίζῃ τι περὶ τῆς τύχης τοῦ Ὀδυσσέως προσεκάλεσεν αὐτὸν παρ' ἑαυτῇ καὶ πρῶτον μὲν ἠρώτησεν, αὐτὸν ποία ἦτο ἡ πατρίς του καὶ τὸ γένος του. Ἀλλ' ἐκεῖνος «ἐρώτησόν με, εἶπεν, ὦ Δέσποινα, περὶ παντὸς, ὅπερ σοὶ ἐνδιαφέρει, ἀλλὰ μὴ ἐπιμείνῃς νὰ μάθῃς τὴν πατρίδα μου καὶ τὸ γένος μου διότι οὕτω θὰ διεγείρῃς ἐν τῇ ψυχῇ μου ὀδυνηρὰς ἀναμνήσεις καὶ θὰ αὐξήσῃς τὰς θλίψεις μου.» Μετὰ ταῦτα διηγεῖται ἡ Πηνελόπη εἰς τὸν νομιζόμενον ξένον τὸν ἄθλιον βίον, ὃν διάγει ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ὀδυσσέως, τὸν τρόπον δι' οὗ κατώρθωσε νὰ ἀντιστῇ μέχρι τοῦδε εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν μνηστήρων καὶ τὴν δεινὴν θέσιν, ἐν ᾗ εὑρίσκεται ἀναγκαζομένη νὰ ἀποφασίσῃ ὁριστικῶς τὰ περὶ τοῦ δευτέρου γάμου της. Ὁ δὲ ξένος διηγεῖται ἀκολούθως ὅτι ἐγνώρισε τὸν Ὀδυσσέα, ὅτι ἐφιλοξένισεν αὐτὸν ἐν Κρήτῃ ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας, ὅτε ἐκστρατεύων εἰς Τροίαν ἠναγκάσθη ὑπὸ τῆς τρικυμίας νὰ προσορμισθῇ εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ὡμίλει οὗτος, τὰ δάκρυα τῆς Πηνελόπης, προστίθησιν ὁ ποιητής, ἔρρεον ποταμηδὸν, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἐλυπεῖτο καιρίως βλέπων τὴν Πηνελόπην θρηνοῦσαν σύζυγον, ὅστις ἐκάθητο πλησίον της· οἱ ὀφθαλμοί του ὅμως ἔμενον ἀκίνητοι καὶ τὰ δάκρυά του ἐκρύπτοντο ὑπὸ τὸ βλέφαρά του. Ὁ ξένος περιγράφει ἔπειτα λεπτομερῶς τὴν ἐσθῆτα τοῦ Ὀδυσσέως· ἡ δὲ Πηνελόπη πεισθεῖσα ἤδη ὅτι ὁ ξένος ἔλεγεν ἀληθῆ, ἀνεβόησεν. «Εἰς τὸ ἑξῆς θὰ μοὶ ἦσαι. ὦ ξένε, προσφιλέστατον καὶ σεβαστὸν ὄν· ἀναγνωρίζω τὴν στολὴν τοῦ Ὀδυσσέως μου, ἣν ἐγὼ αὐτὴ ἐποίησα καὶ ἔδωκα εἰς αὐτὸν ὅτε ἐστράτευεν εἰς Τροίαν· ἀλλὰ φεῦ! δὲν θὰ ἐπανίδω πλέον αὐτόν!»... Μετὰ ταῦτα διεβεβαίωσεν εἰς τὴν Πηνελόπην ὁ γέρων ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἔζη· ὅτι εὑρίσκετο ἐν τῇ νήσῳ τῶν Φαιάκων, ἐν Κερκύρᾳ δηλονότι καὶ ὅτι πάντως θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του μετὰ χρόνον οὐ μικρόν.

13. Ἡ συνδιάλεξις αὕτη τῆς Πηνελόπης μετὰ τοῦ Ὀδυσσέως, ἧς ἀγνοεῖ τις τί πρῶτον τί δὲ ὕστατον νὰ θαυμάσῃ καὶ ἣν μετὰ μεγίστης λύπης ἠναγκάσθην νὰ διέλθω ἐπιτροχάδην καταλαμβάνει ὁλόκληρον τὸ δέκατον ἔνατον ᾆσμα τῆς Ὀδυσσείας Ἐν μυθιστορήματι ἢ ἐν νεωτέρῳ ποιήματι ἡ συνάντησις τῶν δύο συζύγων θὰ ἐπέφερε ταχέως τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ἐν τῷ μέσῳ κραυγῶν καὶ τρυφερῶν δακρύων· διότι ὁ μὲν ἀνὴρ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὴν συγκίνησίν του, ἡ δὲ γυνὴ θὰ ἐκυριεύετο ὑπὸ παντοίων προαισθημάτων· ἀλλ' ἡ σύνεσις τοῦ Ὀδυσσέως δὲν ἐπιτρέπει βιαίαν καὶ κατεσπευσμένην ἀναγνώρισιν. Ἐπανελθὼν εἰς τὸ ἀνάκτορόν του ὁ Ὀδυσσεὺς ἔχει πολλὰ νὰ πράξῃ πρὶν ἀναγνωρισθῇ· θέλει νὰ δοκιμάσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὴν σύζυγόν του· δὲν ἀμφιβάλλει μὲν περὶ τῆς τιμιότητος αὐτῆς· διότι γνωρίζει ἐκ τῆς φήμης ὁποία ὑπῆρξεν ἡ πίστις αὐτῆς, θέλει ὅμως νὰ ἴδῃ ἰδίοις ὄμμασι πόσην ἀγάπην διέσωζεν ἀκόμη πρὸς αὐτόν. Ἐκ τῆς μακρᾶς συνδιαλέξεως, ἥτις οὐχὶ ἅπαξ γίνεται εἰς τὴν Πηνελόπην ἀφορμὴ τρυφερωτάτων δακρύων, ὁ Ὀδυσσεὺς πείθεται πληρέστατα καὶ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως ὅτι ἡ σύζυγός του ἔμεινε πιστοτάτη εἰς αὐτὸν καὶ ὅτι διετήρει εἰσέτι ζωηροτάτην εἰς αὐτὸν ἀφοσίωσιν· ἀναβάλλει ὅμως τὴν ἀναχώρησίν του καὶ ἀνέχεται καρτερικῶς τὴν παράτασιν τῆς λύπης καὶ τῶν δακρύων τῆς Πηνελόπης διότι οὐδὲν ἦτο εἰσέτι παρασκευασμένον πρὸς ἐκδίκησιν τῶν αὐθαδῶν μνηστήρων, οὗ ἄνευ ἡ ἐπάνοδός του εἰς τὸν οἶκόν του καὶ εἰς τὴν οἰκογένειάν του οὐδόλως θὰ ἀσφαλής. Ἐὰν ἀνεγνωρίζετο ἀμέσως θὰ ἦτο μὲν πλειότερον εὐλίσθητος, ἀλλ' ὀλιγώτερον συνετὴς ἀλλὰ τότε δὲν θὰ ἦτο ὁ ἐν πᾶσιν ἔμπειρος Ὀδυσσεύς. Ἡ φοβερὰ δὲ σκηνὴ τῆς τῶν μνηστήρων καταστροφῆς, ἥτις διαπράττεται ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Ὀδυσσέως καὶ ἧς δραματικωτέρα δὲν ἀπαντᾷ οὐδὲ παρὰ τῷ τραγικωτάτῳ Εὐριπίδῃ περιγράφεται ἐν τῷ 22ῳ ᾄσματι τῆς Ὀδυσσείας καὶ προπαρασκευάζεται κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον.

14. Πιεζομένη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἡ Πηνελόπη ἵνα ἐκλέξῃ ἐπὶ τέλους ἕνα τῶν μνηστήρων ὡς σύζυγον, ἐμπνέεται ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς διδάσκεται δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Τηλεμάχου τῇ συνεννοήσει τοῦ Ὀδυσσέως νὰ προτείνῃ εἰς τοὺς μνηστῆρας ἀγώνισμά τι. Πρὸς τοῦτο δὲ μεταβᾶσα εἰς τὸν θάλαμον ἐν ᾧ εὑρίσκοντο τὰ ὅπλα τοῦ Ὀδυσσέως ἥπλωσε τὰς χεῖράς της καὶ ἔλαβε τὸ τόξον ἐκ τοῦ καρφίου· ὅπου ἐκρέματο μετὰ τῆς λαμπρᾶς τοξοθήκης· θέσασα δὲ αὐτὸ ἐπὶ τῶν γονάτων της ἤρχισε νὰ κλαίῃ πικρῶς· ἀφ' οὗ δὲ ἐκορέσθη κλαίουσα κατέβη εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν συνοδευομένη ὑπὸ δύω θαλαμηπόλων της καὶ κρατοῦσα εἰς τὰς χεῖράς της τὸ τόξον τοῦ Ὀδυσσέως εἶπε πρὸς τοὺς μνηστῆρας.

« Ὑπερήφανοι Μνηστῆρες, ἐπειδὴ δὲν παύετε καταστρέφοντες ξένην περιουσίαν ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἕκαστος ὑμῶν θέλει νὰ μὲ λάβῃ σύζυγον ἀπεφάσισα νὰ προτείνω εἰς ὑμᾶς τὸ ἑξῆς ἀγώνισμα: Ὅστις ἐξ ὑμῶν τανύσῃ εὐχερέστερον τὴν νευρὰν τοῦ τόξου τοῦ θείου Ὀδυσσέως καὶ διαπεράσῃ διὰ τοῦ βέλους τοὺς δακτυλίους τῶν κατὰ σειρὰν σταθησομένων δώδεκα πελέκεων, οὗτος θὰ γίνῃ σύζυγός μου ἀφ' οὗ ἀφήσω τὰ ὡραιότατα καὶ πλουσιώτατα ταῦτα συζυγικὰ ἀνάκτορα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐνθυμῶμαι καθ' ὅλην μου τὴν ζωὴν καὶ ἐν αὐτοῖς ἀκόμη τοῖς ὀνείροις μου.»

15. Ἡ πρότασις αὕτη τῆς Πηνελόπης ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῶν μνηστήρων ἐνθουσιωδῶς καὶ ἤρχισαν ἅπαντες νὰ δοκιμάζωσι τὰς δυνάμεις των ἀλληλοδιαδόχως· ἀλλ' ὅλοι ἀπέτυχον οἰκτρῶς καὶ ἐκαλύφθησαν ὑπὸ λύπης ἅμα καὶ αἰσχύνης· δὲν ἀπηλπίσθησαν ὅμως καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἀναβάλωσι τὸν ἀγῶνα εἰς τὴν αὔριον. Ἀλλὰ τότε εἶπε πρὸς τοὺς μνηστῆρας ὁ ὑπὸ τὰ ῥάκη τοῦ ἐπαίτου κεκρυμμένος Ὀδυσσεύς.

« Δότε καὶ εἰς ἐμὲ τὸ καλῶς κατειργασμένον τοῦτο τόξον, ἵνα δοκιμάσω καὶ ἐγὼ τὰς δυνάμεις μου καὶ τοὺς βραχίονάς μου ἵνα ἴδω ἂν ἡ ῥώμη μου εἶναι οἵα καὶ πρότερον ἢ ἂν κατεστράφη ἕνεκα τοῦ πλάνητος βίου μου καὶ τῆς κακῆς περιποιήσεως.»

Τὸ τόλμημα τοῦτο τοῦ ὑποτιθεμένου ἐπαίτου παρώργισε τὸν κορυφαῖον τῶν μνηστήρων Ἀντίνοον, ὅστις ἤρχισε νὰ τὸν ὑβρίζῃ καὶ νὰ τὸν ἀπειλῇ· ἀλλ' ἡ Πηνελόπη, ἀφ' οὗ παρετήρησεν εἰς τὸν Ἀντίνοον ὅτι ἦτο ἄτοπον νὰ φρονῇ ὅτι αὕτη ἠδύνατο νὰ συζευχθῇ τὸν ἐπαίτην ἐν περιπτώσει ἐπιτυχίας, παρεκάλεσε νὰ ἐπιτραπῇ καὶ εἰς αὐτὸν νὰ ἀγωνισθῇ καὶ εἶπε. Ἐὰν ὁ πτωχὸς οὗτος γέρων τανύσῃ τὸ τόξον τοῦ Ὀδυσσέως, ἐὰν ὁ Ἀπόλλων δώσῃ εἰς αὐτὸν ταύτην τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν θὰ τὸν φιλοδωρήσω πλουσίως καὶ θὰ τὸν ἀποστείλω ὅπου ἐπιθυμεῖ ἡ καρδία του.»

16. Ἀλλ' ὁ Τηλέμαχος, ἀφ' οὗ παρεκάλεσε τὴν μητέρα του νὰ μεταβῇ εἰς τὰ δωμάτιά της καὶ νὰ ἀσχολῆται εἰς τὰ οἰκιακὰ ἔργα της, προσέταξε θαραλλέως ἕνα τῶν θεραπόντων νὰ δώσῃ τὸ τόξον καὶ εἰς τὸν ἐπαίτην, ὅστις καὶ ταχέως ἐτάνυσεν αὐτὸ καὶ τὸ ἀγώνισμα ἐξετέλεσε λίαν ἐπιτυχῶς· ἔπειτα δὲ ἐκδυθεὶς τὰ ἐπαιτικὰ ἐνδύματα ἐπήδησεν εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας κρατῶν τὸ τόξον καὶ τὴν βελοθήκην καὶ εἶπεν·

« Ὁ μὲν ἀθῶος καὶ ἀβλαβὴς οὗτος ἀγὼν ἐξετελέσθη νῦν ὅμως θὰ σκοπεύσω πρὸς ἄλλον σκοπόν·» καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπηύθυνε κατὰ τοῦ Ἀντινόου πικρὸν βέλος, ὅπερ προὐξένησεν εἰς αὐτὸν τὸν θάνατον. Ἔπειτα δέ. «Αὐθάδεις, εἶπε, δὲν ἐσυλλογίζεσθε ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπανέλθω καὶ διὰ τοῦτο κατεστρέφετε τὸν οἶκόν μου! ἀλλὰ τώρα ταχέως θὰ λάβητε ἅπαντες τὰ ἐπίχειρα τῶν ἀξιοποίνων ὑμῶν πράξεων.»

17 Ὁποία αἰφνιδία καὶ φοβερὰ ἀναγνώρισις! ὁ βασιλεὺς ἀναγνωρίζεται πρὸ τοῦ συζύγου, ἡ ἐκδίκησις τοῦ ἥρωος προηγεῖται τῆς τρυφερότητος τοῦ οἰκοδεσπότου! Τὸν φόνον τοῦ Ἀντινόου διαδέχονται οἱ φόνοι τῶν ἄλλων μνηστήρων ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἰδὼν πάντας ἐξηπλωμένους κατὰ γῆς νεκροὺς προστάττει τὴν πιστὴν τροφὸν τῆς Πηνελόπης τὴν γηραιὰν Εὐρύκλειαν νὰ φέρῃ ἐνώπιόν του τὰς γυναῖκας ἐκείνας, αἵτινες ἠπείθησαν εἰς τὴν δέσποινάν των καὶ παρεδόθησαν εἰς τοὺς μνηστῆρας καὶ ἀφ' οὗ τὰς ὑπεχρέωσε νὰ μεταφέρωσι τὰ προσφιλῆ των πτώματα εἰς ἀπόκεντρόν τι μέρος καὶ νὰ πλύνωσι τὴν αἴθουσαν, ὅπερ ἦτο ἤδη φρικτὴ τιμωρία, κατεδίκασεν αὐτὰς εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον· ὁ δὲ ποιητὴς ἄκαμπτος ὡς ὁ ἥρως του, κάμνει τὴν ἑξῆς παραβολήν. «Καθὼς, λέγει, αἱ μακροπτέρυγες κίχλαι ἢ αἱ περιστεραὶ συλληφθεῖσαι ἐν τῷ δικτύῳ εὑρίσκουσιν ἐν αὐτῷ οἰκρὸν τέλος, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι ἐκρέμαντο κατὰ σειρὰν ἔχουσαι περὶ τοὺς λαιμούς των βρόχους, οἵτινες ἐπήνεγκον εἰς αὐτὰς ὀδυνηρότατον θάνατον. Φρίκη βασιλεύει πανταχοῦ ἐν τῷ ἀνακτόρῳ! Μόνος ὁ Ὀδυσσεὺς μένει ἄκαμπτος καὶ ἀτάραχος· προστάττει νὰ καπνισθῇ ἡ αἴθουσα διὰ θείου πρὸς καθαρισμὸν τοῦ μολυνθέντος ἀέρος καὶ μετὰ ταῦτα προσκαλεῖ ἐνώπιόν του τὰς πιστὰς θεραπαίνας, αἵτινες παρουσιασθεῖσαι ἀσπάζονται τὴν δεξιὰν τοῦ

κυρίου των· τότε δὲ μόνον συγκινεῖται καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς μέχρι δακρύων.

18. Ὑπολείπεται τὸ τέλος τοῦ ποιήματος· ἡ σκηνὴ δῆλον ὅτι τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν συζύγων· ὑπολείπεται ἐκείνη ἡ σκηνή, ἣν νεώτερός τις ποιητὴς θὰ προετίμα νὰ τάξῃ προτέραν καὶ ἣν ὁ Ὅμηρος ἔταξε τελευταίαν διὰ τοὺς προειρημένους λόγους· ἡ σκηνὴ αὕτη κατέχει ὁλόκληρον τὸ εἰκοστὸν τρίτον ᾆσμα τῆς Ὀδυσσείας, ὅπερ εἶναι τοσοῦτον γαλήνιον καὶ εὐῤῥόσυνον, ὅσον τὸ προηγούμενον εἶναι φοβερὸν καὶ λυπηρόν. Ἂς μὴ νομίσῃ τις ὅμως ὅτι ἡ σκηνὴ αὕτη τῆς ἀναγνωρίσεως εἶναι εἰδύλλιόν τι καὶ ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἡ Πηνελόπη ἀναβλεπόμενοι μυτὰ εἴκοσιν ἔτη παραδίδονται παραχρῆμα εἰς ὑπερβολικὰς συγκινήσεις: Ἡ Πηνελόπη, φοβουμένη μήπως ὑπὸ τὸν νικητὴν τῶν μνηστήρων κρύπτεται ἀπατεών τις εἶναι λίαν ἐπιφυλακτικὴ καὶ μόλις μετὰ βεβαιοτάτας ἀποδείξεις θὰ πεισθῇ περὶ τῆς ἐπανόδου τῆς εὐτυχίας της.

19. Μετὰ τὸν καθαρισμὸν τῆς αἰθούσης σπεύσασα πρὸς τὴν Πηνελόπην ἡ γηραιὰ καὶ πιστὴ τροφὸς Εὐρύκλεια, ἀέλθέ, ἀγαπητόν μοι τέκνον, εἶπεν, ἵνα ἴδῃς ἰδίοις ὄμμασιν ὅ,τι ἐπεθύμεις νὰ ἴδῃς καθ' ἑκάστην· ἐλθὲ ἵνα ἴδῃς τὸν Ὀδυσσέα, ὅστις ἐπανελθὼν καὶ φονεύσας τοὺς αὐθάδεις μνηστῆρας εἶναι κύριος τοῦ ἀνακτόρου του».

Γυνή τις τῶν νεωτέρων χρόνων ἀκούσασα τὴν ἐπάνοδον τοῦ συζύγου της θὰ ἐξέβαλλε κραυγὴν χαρᾶς καὶ θὰ ἔσπευδε πρὸς συνάντησίν του· ἡ σκηνὴ θὰ ἦτο πλήρης ἐπιφωνημάτων· ὁ σύζυγός μου! ὁ Ὀδυσσεύς μου αἱ δὲ μετὰ λυγμῶν περιπτύξεις θὰ ἔπνιγον πᾶσαν ἐξήγησιν. Οὐδὲν τοιοῦτο συμβαίνει ἐν τῇ Πηνελόπῃ. Παθοῦσα πολλὰ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Ὀδυσσέως διστάζει νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν εὐχάριστον ἀγγελίαν τῆς Εὐρυκλείας· ἐν δάκρυ ὅμως ἐκφυγὸν ἐκ τῶν βλεφάρων της μαρτυρεῖ τὴν χαράν, ἣν ᾐσθάνθη ἐνδομύχως, ἂν καὶ δὲν θέλῃ νὰ ἐκδηλώσῃ τὸ αἴσθημά της.

20. Ἐν τοσούτῳ ἐκφράζει ἐπιθυμίαν νὰ ἴδῃ τὸν Τηλέμαχον καὶ τὸν φονέα τῶν μνηστήρων. Καταβᾶσα δὲ εἰς τὴν αἴθουσαν εὑρίσκει τὸν Ὀδυσσέα καθήμενον παρὰ τὴν ἑστίαν· καθίζει καὶ αὐτὴ εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος· παρατηρεῖ αὐτὸν μετὰ σιωπῆς καὶ ἐκπλήξεως καὶ ἄλλοτε μὲν ἀναγνωρίζει αὐτὸν ἄλλοτε δὲ ἀμφιβάλλει περὶ τῆς ταὐτότητος αὐτοῦ. Ὁ δὲ Τηλέμαχος μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἐπιφύλαξιν τῆς μητρός του μέμφεται τὴν ψυχρότητα καὶ τὴν ἀπάθειάν της λέγων ὅτι οὐδεμία ἄλλη γυνὴ ἐπαναβλέπουσα τὸν σύζυγόν της μετὰ εἴκοσιν ἔτη θὰ ἐδείκνυε πρὸς αὐτὸν τοσαύτην ἀδιαφορίαν. Ἀλλ' ἡ Πηνελόπη, ἥτις εἰσέτι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν Ὀδυσσέα, «ἔχε ὑπομονήν, τέκνον μου, εἶπεν ἡσύχως· δὲν θὰ βραδύνω νὰ ἀνακαλύψω τὴν ἀλήθειαν». Μειδιάσας τότε ὁ Ὀδυσσεύς, ἄρες τὴν μητέρα σου, εἶπεν εἰς τὸν υἱόν του, νὰ πράξῃ ὅ,τι θέλῃ ὅπως μὲ ἀναγνωρίσῃ ἀσφαλῶς. Ἔπειτα παραγγέλλει εἰς τὸν Τηλέμαχον τί ὤφειλε νὰ πράξῃ, ὅπως μὴ διαδοθῇ ὁ θάνατος τῶν μνηστήρων καὶ ὅπως ἀποφύγωσι τὴν ἐκδίκησιν τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων των, αὐτὸς δὲ μεταβὰς εἰς ἰδιαίτερόν τι δωμάτιον λούεται, ἐνδύεται λαμπρὰ φορέματα καὶ ἐπανελθὼν καθίζει εἰς τὴν προτέραν θέσιν· ἡ δὲ προστάτρια αὐτοῦ Ἀθηνᾶ, προστίθησιν ὁ ποιητής, ἐπέχυσεν ἐπὶ τοῦ προσώπου του καὶ ἐφ' ὅλου τοῦ σώματός του κάλλος καὶ χάριτας θείας.

22. Μετά τινας στιγμὰς ἀποτείνει καὶ αὐτὸς εἰς τὴν σύζυγόν του τὰς αὐτὰς μομφάς, ἃς πρὸ μικροῦ ἀπέτεινε πρὸς αὐτὴν ὁ υἱός της καὶ προστάττει τὴν τροφὸν νὰ ἑτοιμάσῃ τὴν κλίνην του, καθ' ὅσον ἡ καρδία τῆς Πηνελόπης ἦτο σκληρὰ καὶ ἄκαμπτος. Ναί, ὦ Εὐρύκλεια, ἑτοίμασον ἐν τῷ ξενῶνι τὴν κλίνην, ἣν κοτεσκεύασεν ὁ ἴδιος Ὀδυσσεύς, εἶπεν ἡ Πηνελόπη. Ὁ δὲ Ὀδυσσεύς, ὅλως ὀργὴ καὶ ἀγανάκτησις, τίς λοιπόν, εἶπε, τίς μετεκίνησεν ἐκ τοῦ νυμφικοῦ θαλάμου τὴν κλίνην, ἣν κατεσκεύασα ἰδίαις χερσί· καὶ ἤρξατο νὰ περιγράφῃ τόσον ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὴν κλίνην ὥστε ἡ Πηνελόπη, ἥτις ἐγίνωσκεν ὅτι οὐδεὶς ἄλλος ὀφθαλμὸς εἶχεν ἰδεῖ αὐτήν, ἐπείσθη ἐντελῶς καὶ ῥιφθεῖσα εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ ἔξαλλος ὑπὸ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς συγκινήσεως ἐζήτει συγγνώμην διὰ τοὺς δισταγμούς της· ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς κλαίων καὶ αὐτὸς ἐμακάριζεν ἑαυτὸν διότι ηὐτύχησε νὰ ἔχῃ τόσον πιστὴν καὶ τόσον ἁγνὴν σύζυγον καὶ διότι ἐπανεῦρεν αὐτὴν μετὰ τόσας δυστυχίας καὶ συμφοράς. Καθὼς δὲ ἡ ξηρὰ, προστίθησιν ὁ ποιητὴς, ἐμφανίζεται καὶ φαιδρύνει τοὺς ναυαγούς, τῶν ὁποίων τὸ πλοῖον συνέτριψεν ὁ Ποσειδῶν ἐν τῷ μέσῳ τῶν κυμάτων, ὀλίγιστοι δὲ ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἀπεράντου ἀβύσσου ὠθοῦνται εἰς τὸ παράλιον κολυμβῶντες δὲ καὶ ἔχοντες τὸ σῶμα περιρρεόμενον ὑπὸ ἁφροῦ ἀναρριχῶνται εἰς τὴν ξηρὰν μετ' ἀγαλλιάσεως· διότι ἀπέφυγον τὸν ὄλεθρον, οὕτως ἡ Πηνελόπη ἐθεώρει μετ' ἀγαλλιάσεως τὸν σύζυγόν της καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ του τοὺς λευκοτάτους αὐτῆς βραχίονας.

Τοιαύτη εἶναι, ὦ σεβαστὸν ἀκροατήριον, ἡ Ὀδύσσεια τοῦ Ὁμήρου ἐν συντομωτάτῃ περιλήψει. Παλλὰ βεβαίως καὶ καλὰ παρέλιπον καὶ πολλάκις ἠναγκάσθην νὰ κάμω ἡράκλεια ἄλματα, ἀλλ' ὁ σκοπὸς μου ἦτο νὰ δώσω πρὸς ὑμᾶς μικροτάτην ἔννοιαν τῶν θησαυ-

ρῶν τῶν περιεχομένων ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ τοῦ Ὁμήρου, καὶ νὰ ἐξεγείρω τὴν ἐπιθυμίαν ὑμῶν πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην αὐτῆς· εὐτυχὴς δὲ θὰ λογισθῶ, ἐὰν ἐπιτύχω τοῦ σκοποῦ μου τούτου, ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον.

ΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΤΕΡΨΕΙΣ.

Β'.

Η ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΦΥΣΙΣ.

§ 3. Ἡ φιλοσοφικὴ τοῦ πνεύματος τῆς φύσεως ἑνότης.

Ὥσπερ ἐν παιδοτρίβῳ κήπῳ οἱ παῖδες, οὕτω καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ ἀναπτύξει παρίσταται ἐν ἀμέσῳ πρὸς τὴν φύσιν συναφείᾳ. Ὥσπερ δ' ἐκεῖνοι μυθωδῶς ἑρμηνεύουσι τὰ περὶ αὐτοὺς, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐν τῇ μυθολογικῇ αὐτοῦ ποιήσει περιβάλλει τὰ φαινόμενα μορφῇ πραγματικότητος· πρὸς τας ἀφελεῖς δ' ἐκείνων ἐρωτήσεις ὁμοιάζουσιν αἱ πρῶται τῆς φιλοσοφίας ἀπόπειραι πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων.

Ἡ ἐξέτασις τῶν δύο τούτων φάσεων τῆς ἀνελίξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος παρέχει τέρψιν οἵαν ἡ ἐξέτασις τοῦ παιδικοῦ βίου, ὅστις οὐδεμίαν ἔχει συνείδησιν τῶν θελγήτρων αὐτοῦ καὶ οὗτινος τὸ θέλγητρον ἐν μέρει ἔγκειται ἐν τῇ ἀσυνειδείτῳ ταύτῃ καταστάσει.

Ταῖς περὶ τοῦ θείου ἰδέαις παίζουσα ἡ τῶν ποιητῶν φαντασία μεταδίδει καὶ ἐμφυτεύει ἐν τῷ πνεύματι τοῦ ἔθνους αὐτουργὸν τὴν πρὸς τὰς παιδιὰς ταύτας τάσιν· ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἑκόντως χρῶνται ταῖς παιδιαῖς ταύταις οἱ ποιηταὶ πρὸς ἐξήγησιν τῶν φυσικῶν φαινομένων. Καθ' Ἡσίοδον π. χ. ἐκ τοῦ χάους· ἀβύσσου ἔνθα τὰ πάντα ἄμορφα καὶ ἀδιάκριτα εἰσί· γεννᾶται ἡ Γῆ, ἥτις ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ γεννᾷ τοὺς Τιτᾶνας· ἤτοι τὰς φυσικὰς δυνάμεις, τοὺς νόμους τῆς φύσεως. Ἐνταῦθα ὑποκρύπτεται ἀπόπειρά τις φιλοσοφίας· διότι ὑπὸ τὸν ὅρον χάος, τίθεταί τι οὔτε αἰσθητὸν οὔτε νοητὸν, ὡς ἀρχὴ τῶν ὄντων: ἀόρατόν τι τίθεται ὑπεράνω τῆς ὡρισμένης φύσεως, καὶ ἐμφυτεύεται ἐν τῇ φαντασίᾳ ὡς ἀρχὴ πάντων τῶν φαινομένων. Τοῦτο δὲ, μόνον ὁ ποιητὴς ἐδύνατο νὰ πράξῃ· διότι οὗτος μόνος, καθὸ ἀποτεινόμενος εἰς τὴν φαντασίαν, ἠδύνατο ν' ἀποφανθῇ περὶ ὄντος μήτε εἰς τὰς αἰσθήσεις μήτε εἰς τὸ λογικὸν ὑποκύπτοντος. Ἀλλ' αὕτη ἡ τῆς ποιητικῆς ἀδείας ἐπωφελουμένη ἔρευνα πρὸς ἀποκάλυψιν τῆς ἀληθείας περιωρίζετο ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς φύσεως· διότι οὐ μόνον πρὸς τὸν νοῦν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς αἰσθήσεις ἀπετείνετο. Τοῦ νοὸς ἔργον ἦν ἡ ἐξέτασις τῆς ἀμέσου ἐπὶ τοῦ βίου ἐνεργείας τῶν φυσικῶν γνώσεων, τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς πρακτικῆς αὐτῶν ὠφελείας. Διὸ καὶ ἡ περὶ τὸν βίον σωφροσύνη τοσοῦτον παρ' αὐτοῖς ἐτιμᾶτο, ὥστε καὶ ἐν τοῖς ἑπτὰ σοφοῖς ἐξεπροσωπήθη· καί τοι ὅμοιοι αὐτοῖς κατὰ τὴν μάθησιν πολὺ πλείονες ὑπῆρχον· διότι μάθησις καὶ ἤθη μετὰ τοῦ ἰδιάζοντος ἐν εἴδει ἀποφθεγμάτων τρόπου τοῦ ἐκφράζεσθαι ἦσαν τὰ προσόντα τοῦ σοφοῦ.

Θαλῆς, εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ τούτων, εἰς ἐμβριθεστέρας μὲν προέβη ἐρεύνας, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθη νὰ ὑπερβῇ τὸν πρὸ αἰώνων τὴν ἀνθρωπότητα ἐν τῇ φύσει περικλείοντα στενὸν κύκλον. Διότι καί τοι ἡ πρακτικὴ σοφία ἐβασίζετο ἐπὶ τοῦ λογικοῦ, ἡ πρὸς γνῶσιν τῆς φύσεως ἔρευνα ἐζήτει τὴν πόρρω ἀρχὴν τῶν ὄντων ἐν τοῖς αἰσθητοῖς. Αἰσθητόν τι ὤφειλεν εἶναι τὸ ἐξ οὗ ἡ φύσις ἐγένετο, οὐδόλως δ' ὑπενόου ὅτι ἡ φύσις δι' οὐδενὸς φυσικοῦ ἀντικειμένου ἐξηγεῖται· διότι καὶ αὐτὸ φύσις ὂν χρήζει ἐξηγήσεως. Ὁ Θαλῆς ἔθετο ὡς ἀρχὴν τῶν ὄντων τὸ κατ' ἐξοχὴν ὑγρόν· τὸ ὕδωρ (1) διότι κατ' Ἀριστοτέλην, ἐδόξαζεν ὅτι ἡ γῆ ἐπιπλέει ἐπὶ τοῦ ὕδατος.

Ὑπογελῶντες βλέπομεν σήμερον τὰς περαιτέρω νηπιώδεις ἀποπείρας πρὸς ἐξήγησιν τῆς φύσεως διὰ τῆς φύσεως. Οὐδόλως δὲ καθορῶντες, ὅτι τὸ ἀνεπαρκὲς ἔγκειται οὐχὶ ἐν τῷ ἀντικειμένῳ ἀλλ ἐν τῇ μεθόδῳ, νομίζομεν ὅτι ἀντικαθισταμένου τοῦ ἀντικειμένου δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ὀρθὴν τοῦ ζητήματος λύσιν. Ἐὰν π. χ. τὸ ὕδωρ μὴ ἐπαρκῇ, ἴσως τὸ πῦρ· καὶ ἐὰν μὴ καὶ τοῦτο, ἴσως ὁ ἀήρ. Καί τοι δ' αἱ θεωρίαι αὗται λίαν ἀφ' ἡμῶν ἀπέχουσαι θεωροῦνται ὡς ἀλλότριόν τι πρὸς τὴν μεταγενε-

(1) Ὠκεανὸς, ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται.

στέραν τοῦ πνεύματος ἀνέλιξιν· αἱ ἐφεξῆς περὶ τοῦ σύμπαντος θεωρεῖται ὁμοιάζουσι πρὸς σκιάς, αἵτινες πρὸ χιλιετηρίδων ἐξεπέμφθησαν ὡς πρόδρομοι τῶν συστημάτων, ἅπερ μέχρι τοῦδε ἐπασχολοῦσι τὴν ἀνθρωπότητα. Αὗται παρίστανται ὡς ἀπειλητικὰ τοῦ πνεύματος ὄνειρα ἀσαφῶς προαναγγέλλοντα αὐτῷ τὸ δυνατὸν τῆς ἀπὸ τῆς φύσεως διαστάσεως αὐτοῦ· ἀλλ' ὑπὸ τὸ φαεινὸν τοῦ ἑλληνικοῦ βίου φῶς διεσκεδάζοντο καὶ οὐδεμίαν ἐπήγαγον ἐπιστημονικὴν συνέπειαν.

Ὡς τοιοῦτοι πρόδρομοι τῆς φιλοσοφίας διακρίνονται ὁ Ἡράκλειτος, Δημόκριτος καὶ Ἐμπεδοκλῆς· ὡς αὐτοὺς παρὰ Διογένους τοῦ Λαερτίου, Ἀριστοτέλους, Κικέρωνος καὶ Πλουτάρχου γινώσκομεν. Ἐν τῇ περὶ ἀτόμων μάλιστα θεωρείᾳ τοῦ Δημοκρίτου καταφαίνεται ἡ ὑπόνοια τῆς μεταξὺ πνεύματος καὶ φύσεως πάλης. Κατ' αὐτήν· τὰ ἄτομα εἰσὶ στοιχειώδη σωμάτια οὐδεμίαν ἄλλην ἔχοντα ἰδιότητα ἢ τὸ ἁ π λ ο ῦ ν καὶ ἀ δ ι α ί ρ ε τ ο ν, (1) συναπτόμενα δ' ἀλλήλοις παράγουσι τὰ σώματα καὶ τὰς ἰδιότητας αὐτῶν. Δῆλον λοιπόν, ὅτι τὰ ἄτομα ταῦτα ἐφ' ὅσον μὲν διατελοῦσιν ὕλη ὄντα, οὐδόλως διαφέρουσι τῶν ἐν ταῖς προγενεστέραις θεωρίαις ὑλικῶν ὄντων, δι' ὧν ἐξηγοῦσι τὴν τῶν φαινομένων ἀρχήν· ἀλλ' ἐφ' ὅσον ταῦτα, ἁπλᾶ καὶ ἀδιαίρετα ὄντα, νοητὰ μόνον εἰσὶν, ἕπεται ὅτι ἐν τῇ περὶ ἀτόμων θεωρίᾳ κυοφορεῖται ὁ μεταξὺ πνεύματος καὶ φύσεως διχασμός. Ὅσα κατὰ τῆς θεωρίας ταύτης ἀντετάχθησαν, ἀντιτάσσονται καὶ σήμερον κατὰ τοῦ νεωτέρου ὑλισμοῦ καὶ τῆς μηχανικῆς περὶ κόσμου θεωρίας αὐτοῦ.

Πρὸς ἀκριβεστέραν κατάληψιν τῆς ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ἀνελίξεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματες ἀπαιτεῖται σύντομόν τι βλέμμα ἐπὶ τῆς ὑποδοχῆς ἧς παρὰ τοῖς συγχρόνοις αὐτῶν ἐτύγχανον οἱ νέας περὶ κόσμου θεωρίας ἐκφέροντες. Δημόκριτος, ὁ πάντων τῶν πρὸ Ἀριστοτέλους μάλιστα πολυίδμων, ἐγεννήθη ἐν Ἀβδήροις, τῇ ἐπὶ μωρίᾳ παροιμιώδει πόλει. Διὰ τοῦ πλουσίου αὐτοῦ πατρὸς συναναστραφεὶς τοῖς μάγοις καὶ σοφοῖς τῆς Περσίας, εἶτα δὲ δαπανήσας ἐν περιηγήσεσι τὴν πατρῴαν κληρονομίαν καὶ ἐπανελθὼν ἄπορος εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ὤφειλε νὰ καταδικασθῇ εἰς τὴν μετὰ θάνατον ἀταφίαν, τὴν ἐπιβαλλομένην εἰς τοὺς τὴν πατρῴαν περιουσίαν καταναλώσαντας. Ἀλλ' ὅτε ἀπήγγειλεν αὐτοῖς τὰ συγγράμματα αὐτοῦ, οὐ μόνον τῆς ἐπιεικείας αὐτῶν ἔτυχεν, ἀλλὰ καὶ μεγίστας τιμὰς, καὶ τὸ ὑπέρτατον τῆς πολιτείας ἀξίωμα προσήνεγκον αὐτῷ.

Ἐν τῶν ὡραιοτέρων τοῦ Ἑλληνικοῦ βίου χαρακτηριστικῶν ἐστι τὸ πρὸς τὴν σοφίαν σέβας. Οὔτε εὐγένεια οὔτε πλοῦτος ἦσαν τοσοῦτον παρ' αὐτοῖς σεβαστὰ, ὅσον ἡ μελέτη τῶν μυστηρίων τῆς φύσεως. Οὕτω καὶ Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος τοσούτων ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ ἔτυχε τιμῶν, ὥστε καὶ τὸ βασιλικὸν στέμμα προσήνεγκον αὐτῷ. Οὗτος δὲ οὐ μόνον ἠρνήθη αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ προέτρεψεν αὐτοὺς εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς ὀλιγαρχίας καὶ παραδοχὴν τῆς δημοκρατείας. Οἱ Ἀκραγαντῖνοι εὐγνωμονοῦντες οὐ μόνον μεγίστας ἀπένειμον αὐτῷ τιμὰς, ἀλλὰ καὶ ἐπέτρεψαν αὐτῷ νὰ φέρῃ ἐσθῆτα βασιλικήν. Ἐν τῇ περὶ κόσμου θεωρίᾳ αὐτοῦ, πρῶτος οὗτος φαίνεται ὑπονοήσας, ὅτι τὸ πνεῦμα δύναται νὰ καθέξῃ θέσιν τινα ἀνεξάρτητον τῆς φύσεως. Κατ' αὐτὸν, ἀρχὴ τῶν ὄντων ἐστὶν οὐχὶ αἰσθητόν τι, ἀλλ' ἄυλός τις αἰτία τῆς κινήσεως καὶ μεταβολῆς τῶν ὄντων. Ἐνῷ ὡς ἀρχὴν τῶν ὄντων ὁ μὲν Ἡράκλειτος παραδέχεται τὴν ἔ ρ ι δ α ὡς δύναμιν συνυπάρχουσαν τῇ ὕλῃ, ὁ δὲ Παρμενίδης τὴν ἁ ρ μ ο ν ί α ν, ὁ Ἐμπεδοκλῆς παραδέχεται τὸν συνδυασμὸν ἀμφοτέρων, ἀλλ' ὡς δυνάμεων ἀνεξαρτήτων τῆς ὕλης, καὶ οὐχὶ συμφυῶν αὐτῇ, ὡς ὁ Ἡράκλειτος ἐδόξαζεν. Εὐκόλως ἐν τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ ἀνακαλύπτεται ἡ ταὐτότης πρὸς τὴν θ έ λ η σ ι ν, ἣν ὁ Scheling θεωρεῖ ὡς ψυχὴν τοῦ κινουμένου βίου, καὶ ἣν θεωρίαν ὁ Schoppenhauer περαιτέρω ἀνέπτυξε. Ἀλλὰ τὸ σύστημα τοῦ Ἐμπεδοκλέους οὐδόλως ἐστηρίζετο ἐπὶ ἐπιχειρημάτων αὐστηρᾶς λογικῆς, μᾶλλον δ' ἐπὶ πτερύγων τῆς φαντασίας ἠωρεῖτο. Οὐδόλως ὁρίζει τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας τῶν δύο τούτων ἀντιθέτων δυνάμεων· καί τοι δὲ πρὸς μὲν τὴν ἁρμονίαν ἀποδίδει δύναμιν ἑ λ κ τ ι κ ὴ ν, πρὸς δὲ τὴν ἔριδα, ἀπωστικὴν· ἀλλαχοῦ ἡ μὲν ἔρις παρίσταται ὡς ἐνεργοῦσα συναπτικῶς καὶ δημιουργικῶς ἡ δ' ἁρμονία διαζευκτικῶς. Κατ' Ἀριστοτέλην ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐστιν ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν τὴν ἰδέαν ἀ γ α θ ῆ ς τινος καὶ π ο ν η ρ ᾶ ς ἀρχῆς τῶν ὄντων. Ἡ τοῦ Ἐμπεδοκλέους διδασκαλία ἦν γεγραμμένη ἐν ἑξαμέτρῳ καὶ ἐτιμᾶτο ἴσα τῇ τοῦ Ὁμήρου. ποιήσει.

Καὶ τὸν Ἡράκλειτον τὸ πρὸς τοὺς σοφοὺς σέβας ἠδύνατο ν' ἀνυψώσῃ εἰς τὰ ὑπέρτατα ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ ἀξιώματα· ἀλλ' ἐν τῇ ζωφερᾷ αὐτοῦ μισανθρωπίᾳ διῃτᾶτο ἐπὶ τοῦ ὄρους, μέχρις οὗ ἕνεκα τῆς φυτικῆς τροφῆς νοσήσας ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. Πρὸ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ κατέθετο τὰ συγγράμματα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος, ἔνθα καὶ ἀπωλέσθησαν, ἐκτὸς ἀποσπασμάτων τινων τοῦ π ε ρ ὶ φ ύ σ ε ω ς συγγράμματος αὐτοῦ, ἅπερ μέχρι τοῦ δε διεσώθησαν. Ἕνεκα τοῦ ἐντεταμένου, ἀλληγορικοῦ καὶ συνεπτυγμένου αὐτοῦ ὕφους, ἦσαν παροιμιώδη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τὸ δυσνόητον αὐτῶν. Διὸ καὶ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ὅτι ὅσα ἐξ αὐτῶν ἐννόησεν ἦσαν ἐξαίρετα, πέποιθε δὲ ὅτι ἐπίσης ἐξαίρετα ἦσαν ὅσα δὲν ἐννόησεν, ἀλλ' ὅτι Δηλίου δεῖται κολυμβητοῦ. Ἐξ ὅσων παρὰ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων περὶ τοῦ συστήματος αὐτοῦ γινώσκομεν, ἀνακαλύπτεται ἐν αὐτῷ ἡ βάσις τοῦ Ἐγελιανοῦ συστήματος. «ὁ κ ό σ μ ο ς ἐ σ τ ὶ τ ὸ γ ί γ ν ε σ θ α ι·» διότι πάντες ὁμολογοῦσιν, ὅτι ὁ Ἡράκλειτος ἐδόξαζεν, ὅτι τὸ σύμπαν ἐστὶν ἐν ἀενάῳ ρεύματι, ἐν διηνεκεῖ κινήσει καὶ μεταβολῇ, ἡ δὲ φαινομένη ἀδράνεια ἐστιν ἀπάτη τῶν αἰσθήσεων ἡμῶν· οἷον ἔν τινι χωρίῳ λέγει: « ἐν τοῖς αὐ» τοῖς ρεύμασι καταρρέομεν καὶ οὐ καταρρέο» μεν, ἐσμὲν καὶ οὐκ ἐσμέν· ἐν τῷ αὐτῷ δὲ » ρεύματι οὐ δύναταί τις δὶς κατελθεῖν· διότι » τοῦτο διηνεκῶς διασκεδάννυται καὶ αὖθις » συναθροίζεται· ἢ μᾶλλον συγχρόνως ἐπιρ» ρέει καὶ ἀντιῤῥέει. » Ὥστε δικαίως διϊσχυρίζονται ὅτι ὁ Ἡράκλειτος ἀρνεῖται τὴν ἠρεμίαν καὶ ἀδράνειαν ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐπίσης καὶ ἡ τοῦ Hegel ἐξήγησις τοῦ γ ί ν ε σ θ α ι ὡς ταὐτοσήμου τῷ ὄ ν τ ι καὶ μὴ ὄ ν τ ι εὑρίσκεται παρ' Ἡρακλείτῳ.

---

§ 4. Ἡ τῆς διαστάσεως ἀρχή.

Ἐνταῦθα περατοῦται ἡ ἐκ τῆς παρατηρήσεως τέρψις καὶ ἄρχεται ἡ ἱστορικὴ μελέτη. Ἱστορία ἐστί καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἄλγους τοῦ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἔχοντος ἐν τῇ διαστάσει τοῦ ε ἶ ν α ι ἀπὸ τοῦ σ κ έ π τ ε σ θ α ι, καὶ ἣν ἀείποτε ἔμφυτόν τι τῷ ἀνθρώπῳ αἴσθημα ἐπειράθη νὰ ἐνδηλώσῃ ἐν τῇ εἰκόνι ἀπολεσθέντος τινὸς παραδείσου. Τοῦ τοιούτου δὲ παραδείσου προσόντα εἰσὶν· ἡ φιλόφρων μεταξὺ κόσμου καὶ πνεύματος συνδιάλεξις, ἡ τῆς εὐδαιμονίας καὶ συνειδήσεως ἑνότης, ἡ διηνεκὴς τῶν ὑπερτάτων ἰδεῶν ἐπιτέλεσις, ἡ ἐντελεχὴς τῆς πραγματικότητος εἰς πνεῦμα μετουσίωσις. Ὁ φλοῖσβος τῆς θαλάσσης, τὸ ψιθύρισμα τῶν δρυμώνων ἔσται ἐν αὐτῷ γλῶσσα· πᾶσα ἀγρία ὁρμὴ, ἢ σπαρακτικὸν τῆς καρδίας πάθος ἔσονται μελῳδικοὶ τῆς φύσεως φθόγγοι, ἔκφρασις ἀκατανοήτων ἡμῖν ἐννοιῶν.

Οὐχὶ τοιοῦτος παράδεισος παρίσταται ἐν τῇ ὀλβίᾳ ἁρμονίᾳ τοῦ ε ἶ ν α ι καὶ σ κ έ π τ ε σ θ α ι δι' ἧς ὁ Ἑλληνισμὸς ἀείποτε ἦν προσφιλὴς τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ· ἡ ἁρμονία ἦν ὑπνώττουσα· ε ἶ ν α ι καὶ σ κ έ π τ ε σ θ α ι ἦσαν ἡνωμένα ὡς περ δίδυμοι ἐν τῇ γαστρὶ μητρὸς, οὐχὶ ὡς ἐναγκαλιζόμενοι ἐρασταί. Ὅπως ἴδωσι λοιπὸν τὸ φῶς τῆς γνώσεως ἀναπόφευκτος ἦν ὁ χωρισμὸς αὐτῶν. Αἱ πρῶται ὀδύναι τοῦ χωρισμοῦ τούτου ἤρξαντο ἀπὸ τῆς ἐπὶ τὸ ἐπιστημονικώτερον ἀναπτύξεως τῆς φιλοσοφίας. Ὁ χωρισμὸς τέλος ἦν τετελεσμένος, καὶ προφανὴς ἦν ἤδη ἡ ἐπὶ δύο χιλιετηρίδας μέλλουσα ἐπενέργεια αὐτοῦ ἐπὶ τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, ὅτε Φίλων ὁ Ἰουδαῖος ἐξ Ἀλεξανδρείας σταχυολογήσας ἐκ συμπάσης τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας πᾶν ὅ,τι ὑπὸ τοῦ Σωκράτους, Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους, τῶν Ἐπικουρείων, στωϊκῶν καὶ νεοπλατωνικῶν παρήχθη, συνύφανεν αὐτὰ μετὰ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ μονοθεϊσμοῦ, καὶ συνέταξε φι-

---

(1) Οὐσίας ἀπείρους τὸ πλῆθος ἀτόμους τε καὶ ἀδιαφόρους, ἔτι δ' ἀποίους καὶ ἀπαθεῖς ἐν τῷ κενῷ φέρεσθαι διεσπαρμένας· ὅταν δὲ πελάσωσιν ἀλλήλαις ἢ συμπέσωσιν, ἢ περιπλακῶσι φαίνεσθαι τῶν ῥεθροιζομένων τὸ μὲν ὕδωρ, τὸ δὲ πῦρ, τὸ δὲ φυτὸν, τὸ δ' ἄνθρωπον.

λοσοφικὸν σύστημα (1), ἐν ᾧ τὸν μὲν ἰουδαϊκὸν Ἰεχοβὰ ἀναγνωρίζει ὡς κυρίως οὐσίαν τοῦ κόσμου, τὴν δὲ φύσιν ὡς φαῦλον καὶ ἄχρηστον αὐτοῦ μέρος, ὅπερ ὀφείλομεν νὰ κατοπολεμήσωμεν, ὑπερνικήσωμεν καὶ θυσιάσωμεν, ἵνα ἐπιτευχθῇ ἡ πλήρης τοῦ πνεύματος ἱκανοποίησις.

Οἱ πρῶτοι φιλόσοφοι, ἐν οἷς ἡ νηπιώδης τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος κατάστασις κατοπτρίζεται, ἀνεφάνησαν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἀποικίαις· ὅτε δ' ἡ λάμψις αὐτῶν ἐσβέσθη, ἤρξατο ἡ καθ' αὐτὸ παγκόσμιος τῆς φιλοσοφίας ἐπενέργεια, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς τῶν Ἀθηνῶν ἀκμῆς. Πρῶτος ὁ Ἀναξαγόρας ἀπεφήνατο κατὰ τῆς ἀποθεώσεως τῆς φύσεως καὶ ὑπὲρ τῆς ταπεινώσεως καὶ ἐκπτώσεως αὐτῆς, τῆς ἀνυψώσεως δὲ τοῦ πνεύματος εἰς τὴν ὑπερτάτην ἐν τῷ κόσμῳ ἀρχήν. Τὰ προγενέστερα συστήματα· οἷον ἡ Πυθαγόρειος φιλοσοφία διὰ τῶν ἀριθμητικῶν αὐτῆς θεωριῶν, ἡ Ἐλεατικὴ διὰ τῶν περὶ τοῦ Ὄντος ἀρχῶν αὐτῆς, οὐδόλως κατώρθωσαν νὰ ὑποτάξωσι τὸν αἰσθητὸν κόσμον ὑπὸ τὰς ἀρχάς αὐτῶν. Διὸ καὶ ὁ Πλάτων ἐν Φαίδωνι παρίστησι τὸν Σωκράτην ἐκθειάζοντα τὸν Ἀναξαγόραν, ὁ δ' Ἀριστοτέλης λέγει ὅτι πρῶτος οὗτος κατὰ σύστημα καὶ μέθοδον ἐφιλοσόφησεν.

Ἀλλ' ἡ περίοδος αὕτη τῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως ἦν καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ λαοῦ κατὰ τῶν πολεμούντων τὴν ἀποθέωσιν τῆς φύσεως. Ὁ ὄχλος, ὅστις διὰ τῶν θεῶν πάντα τὰ μυστήρια τῆς φύσεως ἡρμήνευε, δυσανησχέτει ἐπὶ τῇ διαταράξει τῆς εὐδαίμονος αὐτοῦ ἀταραξίας· τὸ δὲ πρῴην πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας σέβας μετεβλήθη εἰς μῖσος καὶ καταδίωξιν. Διό. ὁ μὲν Ἀναξαγόρας, καίτοι ὑπὸ τοῦ Περικλέους προστατευόμενος, ἀπέθανεν ἐν τῇ ἐξορίᾳ· ὁ Σωκράτης ἐξεκένωσε τὴν τοῦ κωνείου κύλικα· ὁ Ἀριστοτέλης δ' αὐτὸς οὐδέποτε ἠσθάνθη ἑαυτὸν ἐν ἀσφαλείᾳ. Ὡς ἀπόπειρα πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς διαταραχθείσης εἰρήνης δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ Ἐπικούρειος φιλοσοφία· οἱ δὲ στωϊκοὶ οὐ μόνον ἀπέδωκαν τῇ φύσει πάντα τὰ δικαιώματα αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπὶ τῷ ἄλγει δυσχεραίνειν ἀπηγόρευσαν. Ἡ ἀνθρωπίνη καρδία ἐστὶ τὸ πεδίον τῆς αἰωνίου μεταξὺ πνεύματος καὶ φύσεως μάχης· ἐκ δὲ τῶν θριαμβευτικῶν ἀλλαλαγμῶν τῶν ἐναλλὰξ ὑφ' ἑκατέρου τῶν διαμαχομένων μερῶν ἐκπεμπομένων, τοῦτο μόνον προκύπτει· ὅτι αἱ πληγαὶ τοῦ αἰσθανομένου τούτου πεδίου διηνεκῶς ἀναξέονται.

(1) Τινὲς διϊσχυρίζονται ὅτι τοῦ χριστιανισμοῦ τὴν μὲν ἀφῃρημένην οὐσίαν παρέσχεν ὁ Φίλων ἐν Αἰγύπτῳ, τὴν δὲ συγκεκριμένην ὁ Χριστὸς ἐν Παλαιστίνῃ. Ἀλλ' ἡμεῖς ἀπέχομεν τῆς βλασφημίας ταύτης, οὐδόλως δυνάμενοι νὰ διαμφισβητήσωμεν τὴν θεότητα τοῦ Σωτῆρος Ι. Χριστοῦ καὶ τὸ θεόπνευστον τῶν ἱερῶν γραφῶν.

ΠΟΙΗΣΙΣ

(ΑΧΙΛΛΕΩΣ ΠΑΡΑΣΧΟΥ)

ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ.

Ἀφιεροῦται τῇ μυροβόλῳ ψυχῇ τοῦ Αἰμιλίου μου.

Σ' αὐτά, σ' αὐτὰ τὰ κύματα τὰ ἡλιοφωτισμένα,
Σ' αὐτὰ τ' ἀθάνατα νερὰ ἐδῶ τὰ μυρωμένα,
Ἐβάπτισ' ἡ ἐλευθεριὰ τὸν κόσμο μοναχή της,
Καὶ τ' ὄνομά της τοῦδοσε μαζῆ μὲ τὸ σπαθί της.
Θεμιστοκλῆ, Θρασύβουλο, ἐδῶ τὸν ἔχει βγάλει,
Καὶ ἐκκλησιά της τῶκανε ἐτοῦτο τ' ἀκρογιάλι!

Ὦ Ἐκκλησιά, χωρὶς σταυρὸ καὶ κυματοχτισμένη,
Ἀπὸ Περσιάνικα κορμιὰ καὶ κόκκαλα στρωμένη,
Σταυρό σου ἔχεις τὸ ψηλὸ τῆς λευθεριᾶς κοντάρι,
Γιὰ στήλαις, κύματα βουνὰ, βοριᾶς ὁπόταν πάρῃ,
Βωμό σου τοῦ Θεμιστοκλῆ τὸ κρᾶνος, κοινωνία
τὰ κύματα τὰ γαλανὰ, τ' ἀγέρι ψαλμωδία....

Ποιὰν ἐκκλησιὰ σ' ὅλη τὴ γῆ, στὴν οἰκουμένη ὅλη
Ὡτὰν ἐσένα τ' οὐρανοῦ σκεπάζουνε οἱ θόλοι;
Ποιὰ ἔχει πολυέλαιο τὸν ἥλιο ἀναμμένο;
Καντήλια τ' ἄστρα τὰ χρυσᾶ μὲ φῶς ἀργυρομένο;
Καὶ σὲ ποιὰν ἄλλη ὁ Θεὸς ὅλος χωρεῖ καὶ μπαίνει,
Παρὰ σ' αὐτὴ τὴ θάλασσα ἐδῶ τὴν ἁγιασμένη;

Ἀκόμη σὰν μὲ τὸ βοριᾶ τὸ κῦμα σου μαλόνει,
Τὸ βάπτισμα ποῦ λύτρωσε τὸν κόσμο φανερόνει,

Καὶ ρίχνει στ' ἀκρογιάλι της καὶ ρίχνει 'στὰ θυμάρια.
Βάρβαρα κράνη, θώρακες, ἀσπίδες καὶ δοξάρια...
Αἱματωμένη μαρτυριὰ ποῦ εἰς αὐτὰ τὰ μέρη,
Ἐμοίρασ' ἡ ἐλευθεριὰ μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι!

Β'.

Πῶς γιγαντεύετ' ἡ ψυχὴ σὲ τοῦτα τὰ πελάγη!
Ἀνδρειεύεται, πέρνει καρδιὰ καὶ σ' ἄλλα χρόνια πάγει,
Ταῖς μέραις ποῦβρα ταῖς δειλαῖς ξεχνῶ σ' αὐτὰ τὰ μέρη,
Καὶ ναύτης τοῦ Θεμιστοκλῆ κρατῶ κουπὶ στὸ χέρι.
Καὶ τοὺς Περσιάνους πολεμῶ καὶ πνίγω στὴν ἀγκάλη,
Πρὶν πέσουν μέσ' στὸ κῦμάμας καὶ πρὶν πνιγοῦνε πάλι.

Καὶ βλέπω, βλέπω μὲ τὸ νοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς τὸ μάτι
Ἀπὸ καράβ' ἀμέτριτα τὴ θάλασσα γεμάτη.
Τόπο δὲν ἔχουν νὰ σταθοῦν... τὸ πέλαγο δὲ φτάνει
Πάρθοι, Ἰνδοί, τὸ πλημμυροῦν καὶ Μῆδοι καὶ Περσιάνοι
Κρατοῦνε δάρος κονταριῶν, χίλιαις στολαῖς φοροῦνε,
Καὶ χίλιαις γλώσσαις βάρβαρες, στὸν ἄνεμ' ἀντηχοῦνε.

Θαρρῶ πῶς τὴν ἐξακουστὴ ἐκείνη βλέπω μάχη.
Ποιὸς θρονιασνένος κάθεται στὰ τρίκορφα, στὴ ράχη;
Ὁ Ξέρξης· τὰ καράβια του περήφανος ξανοίγει·
Θὰ ἔχῃ ἐν ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὸ βράδυ γιὰ νὰ φύγῃ;
Στὸ πλαῖ του Γραμματικοὶ σταυρὸ στὰ χέργια δένουν,
Το θρίαμβό του οἱ μωροὶ νὰ γράψουν περιμένουν.

Ἄ, δὲν κυττᾷ καὶ τὰ μικρὰ καράβια μας, γεμάτα
Ἀπὸ τῆς Σπάρτης τὰ παιδιὰ, ἀπὸ Ἀθήνας νειάτα.
Κρατάει ὁ Θεμιστοκλῆς στὸ χέρι τὸ τιμόνι,
Καὶ σὰν σημαία τὴν πλατειὰ χλαμύδα του ξαπλόνει...
Γιὰ δές· ἀρχίζ' ὁ πόλεμος, ἀρχίζ' ἡ ναυμαχία.
Χέρια μὲ χέργια πιάσθηκαν σκλαβιὰ κ' ἐλευθερία!

Χτύπα, περίφανη θεὰ, Ἑλληνοποῦλα, χτύπα.
Πέρα καὶ πέρα τῆς σκλαβιᾶς τὰ μαῦρα στήθια τρύπα·
Ἂς καταλάβῃ μιὰ φορὰ, γιὰ πάντ' ἂς καταλάβῃ,
Πῶς τὰ παιδιά σου πολεμοῦν καὶ πῶς κτυποῦν οἱ (σκλάβοι...
Δῶξε, θεὰ, τὸ μόλυσμα, ὁ κόσμος ν' ἀνασάνῃ,
Κ' ὅποιον λαβόνει ἡ σκλαβιὰ νὰ βρίσκ' ἐδῶ βοτάνι!

Γ'.

Ὡτὰν λιοντάρ' ἡ θάλασσα σηκώθη καὶ βογκάει·
Σπάρτη κι' Ἀθήνα πολεμοῦν, ἀντάμα πλαῖ, πλαῖ
Ἀστροπελέκια δίδυμα σὲ σύννεφα θαμμένα,
Κ' ἐμπρός τους ἡ ἐλευθεριὰ καράβια πνίγει ξένα.
Θαρρεῖς θεριὰ πῶς πολεμοῦν κ' ἡ θάλασσα στενάζει,
Σὰν ἀνυψόνει τὸ σπαθὶ καὶ σὰν τὸ καταιβάζει!

Τὸ μάτι τοῦ Θεμιστοκλῆ τὸ δρόμο της φωτίζει,
Καὶ κάπου, κάπου ἡ θεὰ τὸ πρόσωπο γυρίζει
Καὶ τὸν κυττάζ' ὁλόχαρη... Κ' εἰς κάθε γύρισμά της
Ἀκούω δυνατώτερα καὶ τὰ κτυπήματά της...
Εἰς τὸ τιμόνι ἀτάραχος ἐκεῖνος τὴν κυττάζει.
Καὶ μὲ τὸ μάτι του θαρρεῖς τὴ νίκη πῶς προστάζει.

« Ὦ Ἑλληνόπουλα, ἐμπρὸς, λυτρῶστε τὴν Πατρίδα
(Κράζ' ὁ Αἰσχύλος) σώσετε μὲ τὴν καλὴ λεπίδα,
« Παιδιά, γυναῖκες, πατρικοὺς ναοὺς σ' αὐτὴ τὴν ὥρα,
« Τὰ πατρικά σας μνήματα, ἀγὼν γιὰ ὅλα τώρα!
Κι' ἀνάβ' ἡ μάχη στὴ φωνὴ, νευρώνετ' ἡ ἐλπίδα·
Τί κάν' ὁ ψέλτης, στὴν καρδιὰ σὰν ἔχῃ τὴν Πατρίδα!..

Δ'.

Σὰν ζωγαριὰ ὁ πόλεμος ἀνεβοκαταβαίνει!
Δίγνωμ' ἡ Νίκη δεξιὰ κι' ἀριστερὰ πηγαίνει.
Κουράσθη κ' ἡ ἐλευθεριὰ, κουράσθη καὶ ὁ ξένος....
Μονάχα Σὺ, Θεμιστοκλῆ δὲν εἶσαι κουρασμένος!
Δυὸ τρεῖς φοραῖς τὰ φρύδια του συννεφιαστὰ μαζόνει,
Καὶ σπάει μέσ' τὰ δάχτυλα τὸ δυνατὸ τιμόνι...

Μαυρίζει γῆ καὶ οὐρανὸς, δὲν φαίνετ' ἡ ἡμέρα·
Μὰ τί ἀντάρ' ἀκούεται ἀπ' τὰ πελάγη πέρα;
Ποιὰ εἶν' ἐκείνη ἡ σκιὰ ποῦ σὰν βουνὸ μεγάλη,
Πατεῖ τὸ κῦμα κ' ἔρχεται μὲ τὴν ἀνεμοζάλη;
Γιὰ δές· ὀπίσω ἀπ' αὐτὴν κι' ἄλλαις σκιαῖς δρμᾶνε,
Μὲ κόπο τὰ μεγάλα της τὰ βήματ' ἀκολουθᾶνε!

Ὁ Αἴας εἶναι! Ἔρχεται μὲ τὸ νεκρὸ στρατό του,
Ἀπ' τῆς Τρῳάδος τὰ νερὰ στὸ κῦμα τὸ δικό του.
Κατάρτι μέσ' τὸ χέρι του σηκόνει γιὰ κοντάρι.
Κ' ἔχει τὸν Τεῦκρο του μαζῆ τ' ἀγένειο παλληκάρη...
Ἄ! τί μεγάλη ταραχὴ τὸ χτύπημά του κάνει,
Πῶς τὰ κατάρτια τρίζουνε στὸ χέρι σὰν τὰ πιάνει!

Κι' ἀνταμωμένα τὰ νεκρὰ καὶ ζωντανὰ λειοντάρια,
Κάνουν τὴ θάλασσα στεριὰ πατοῦνε σὲ κουφάρια.....
Φεύγουν οἱ ξένοι, φεύγουνε μὲ τὰ πανιὰ σχισμένα·
Βλέπω καράβια σὰν βουνὰ στοὺς βράχους τσακισμένα,
Ἀκούω τρόμου προσευχαῖς, τραγούδια καὶ κατάρα.
Καὶ φροκαλίζ' ἡ θάλασσα τοῦ Ξέρξη τὴν τιάρα!...

Ε'.

Ποῦ φαντασία, μὲ πλανᾶς! ποῦ μάγισσα, μὲ πέρνεις;
Σὲ τί ἡμέραις καὶ καιροὺς χαρούμενους μὲ φέρνεις;
Πεθάναν κεῖνοι οἱ καιροὶ, κεῖνα τὰ χρόνια πᾶνε·
Καὶ μοναχὰ τὴν ἄνοιξη τ' ἀηδόνα κηλαιδᾶνε...
Δησμόνησαν τὴν δόξα σου· ἄχ, μία ἡμέρα μόνο,
Ὅσο κι' ἂν λάμψῃ σβύνεται στὴ νύχτα καὶ στὸ χρόνο!

Καὶ ὅμως τί καρδιὰ κανεὶς σ' αὐτὰ τὰ μέρη κάνει.
Ὦ Σαλαμῖνας θάλασσα, μητέρα τοῦ Ἰορδάνη!
Τὸν ἅγιο κεῖνο ποταμὸ σὺ ἔχεις γεννημένα·
Τὰ ἴδια ἔχετε νερὰ κι' ἂς ἦναι χωρισμένα.....
Ἐσὺ κι' αὐτὸς στὸ σπλαχνικὸ καὶ ἱερό σας κῦμα
Τὴ μαύρη πνίξατε Σκλαβιὰ κ' ἐλυώσατε τὸ κρῖμα.

Ὦ κολυμπῆθραις ἱεραῖς, ποῦ ἡ κατάρα λύθη,
Κι' ὁ πεθαμμένος Λάζαρος, ὁ κόσμος ἀναστήθη.
Νύχτα Σκλαβιᾶς θὰ σκέπαζε ὅλη τὴ γῆ σὰν πτῶμα.
Ἀνίσως σεῖς ἐλείπατε ὡς σήμερα ἀκόμα.
Ἂν δὲν ἐγλυκοχάραζε ἡ Λευθεριὰ ἐδῶ πέρα,
Καὶ στὸ ποτάμι τ' ἅγιο δὲν ἔλαμπε ἡμέρα...

Σπρῶξε τὺ κῦμα σου μακρυὰ στὴ γῆ τὴ διψασμένη,
Αἱμάνι τῆς Ἐλευθεριᾶς νὰ πιοῦν οἱ σκλαβωμένοι·
Εἰς τὰ νησιά, στὴν Ἤπειρο, στοὺς Θεσσαλοὺς, στὴν Πόλι
Στοὺς Μακεδόνας κύλα το, στὴν οἰκουμένη ὅλη.
Ἕνα μονάχα κῦμα Σας τὸ κῦμα τους ἂν σμίξῃ,
Ἡ θάλασά τους θ' ἀνοιχθῇ καὶ τὴ σκλαβιὰ θὰ πνίξῃ!

Πολὺς καιρὸς ἐπέρασεν ἀπὸ τὰ χρόνια κεῖνα,
Ποῦ δὲν ἐθαυματούργησες ἀκόμη, Σαλαμῖνα.
Ἄχ, τὰ νερὰ ποῦ στέκονται ἀσάλευτα σαπίζουν,
Κι' ἡ δόξα ποῦ ἐπάλιωσε πολὺ, τὴ συνειθίζουν...
Πότε θὰ δώσῃς λειτουργιὰ ὡσὰν ἐτότε πάλι;
Πότε θὰ κοινωνήσωμε σὲ τοῦτο τ' ἀκρογιάλι;...
Ἡ θάλασσά σου σὲ ζητεῖ, Θεμιστοκλῆ, σηκώσου.

Καβάλα εἰς τὸ γαλανὸ καὶ πάλι ἄλογό σου.
Τὸν καβαλάρη του ζητεῖ τὸ ξακουσμένο ἄτι,
Ποῦ ἔχει χαίτη τὸν ἀφρὸ, τὸ φώσφορο γιὰ μάτι.
Τὸν κόσμο δρόμο δόσε του, τὴ Λευθεριὰ σιμάδι!
Γιὰ φτερνιστῆρα τὸ βοριὰ, νὰ διώξῃ τὸ σκοτάδι!

. . . . . .

Ἄχ· τὸ τραγοῦδι μου αὐτὸ ἀτέλειωτο τ' ἀφίνω·
Δὲν ἠμπορῶ νὰ τραγουδῶ καὶ δάκρυα νὰ χύνω.
Μοῦ τῶκοψ' ἡ ἀρρώστια σου, μονάκριβο παιδί μου,
Κι' ἡ Μοῦσα χάρος ἔγεινε καὶ τάφος ἡ ψυχή μου.
Λησμόνησα τί ἔγραφα... καὶ μάχαις καὶ πατρίδα
Ὅταν χλωμὸ κι' ἀνήμπορο στὴν κούνια σου σὲ εἶδα..

Ποιὸς νὰ μοῦ τῶλεγε, ἄχ ποιὸς, σὰν ἄρχησα νὰ γράφω,
Πῶς τὸ τραγούδι θ' ἔκλεια μὲ τὸ δικό σου τάφο,
Καὶ πῶς διὰ ἄμμῳ εἰς αὐτοὺς τοὺς στίχους μου ἀκόμα
Θὰ ἔρριχν' ἀπ' τοῦ τάφου Σου τὸ μυρισμένο χῶμα!....
Τοῦ τάφου σου! Καὶ νὰ τὸ εἰπῶ τὰ σπλάχνα μου
(σπαράζουν.
Τάφος κι' Αἰμίλιος ποτέ, τεριαζουνε, τεριάζουν;...

Ἀκόμη χθὲς, πολὺς καιρὸς δὲν εἶναι περασμένος
Εἰς τὸ νησὶ π' ἀρρώστησες, στὴ κούνια σου γυρμένος,
Χαμογελῶντας κράταγα στὸ χέρι τὸ κοντύλι·
Κι' ἀπ' τὴν ἀφράτη σου μορφὴ κι' ἀπ' τὰ γλυκά σου
(χείλη
Ἔκλεβα στοίχους, ἔκλεβα .. Ἐσὺ ἦσουν ἡ Μοῦσα
Ἐγὼ μονάχα ἔγραφα, μονάχα τραγουδοῦσα....

Αἰμίλιε ἀγάπη μου θαμμένο μου λουλοῦδι·
Σοῦ στέλνω τὸ τραγοῦδι μας, τὸ ἔρημο τραγοῦδι...
Μαζῆ τὸ γράφαμε οἱ δυὸ στὸ ἔνδοξ' ἀκρογιάλι·
Ἄχ, ἂς τὸ ψέλναμε μαζῆ καμμιὰ φορὰ καὶ πάλι...
Ἐσὺ ἀπό τοῦ οὐρανοῦ τὸ φωτοβόλο δῶμα,
Κ' ἐγὼ στὸ μνηματάκι σου σκυμμένος εἰς τὸ χῶμα

Ἔγραφον ἐν Σαλαμῖνι τὴν 20 Ἰουλίου 1874.

Α. ΠΑΡΑΣΧΟΣ.

Ἐρανίσματα.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Τὸ Ὡρολόγιον τοῦ Στρασβούργου. — Ὁ Ἰωάννης-Βαπτιστὴς-Σοῦλγγε, ὁ μέγας οὗτος τεχνίτης ἐγεννήθη ἐν Στρασβούργῳ τὴν 18 Δεκεμβρίου 1775.

Ἐν ἔτει 1838 ἤρξατο τῆς κατασκευῆς τοῦ περιωνύμου ἀστρονομικοῦ Ὡρολογίου τῆς Μητροπόλεως τοῦ Στρασβούργου, καὶ ἐντὸς τεσσάρων ἐτῶν κατώρθωσε νὰ οἰκοδομήσῃ τὸ ἀριστούργημα τοῦτο, ὅπερ ἐνέγραψε τὸ ὄνομά του εἰς θέσιν διακεκριμένην ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν.

Κατωτέρω ὑποδεικνύονται τὰ ἀξιολαγώτερα μόνον χαρακτηριστικὰ τοῦ ὡρολογίου διότι ἡ ἐντελὴς περιγραφὴ αὐτοῦ θ' ἀπῄτει τόμον ὁλόκληρον.

Α΄.) Εἰς τὴν βάσιν τοῦ κτιρίου κεῖται ἡ οὐράνιος σφαῖρα δεικνύουσα ἐπί τινος πλακὸς τὸν ἀστρῷον χρόνον, δηλ. τὴν κίνησιν τῶν ἀστέρων διαρκούσης τῆς ἡμέρας. Περὶ τοὺς πέντε χιλιάδας ἀστέρες τῶν ἓξ πρώτων τάξεων μεγέθους παρίσταται ἕκαστος εἰς τὰς ἀκριβεῖς θέσεις του.

Β΄.) Ἐπὶ μεταλλίνης ταινίας ἐν σχήματι δακτυλίου 25 ἑκατοστομέτρων πλάτους, ἐπὶ περιφερείας 9 μέτρων εἰσὶν ἐγγεγραμμέναι ὅλαι αἱ ἐνδείξεις ἑνὸς ἡμερολογίου σταθεροῦ, οἱ μῆνες δηλαδὴ, αἱ ἡμέραι, τὰ γράμματα ἅτινα σημειοῦσι τὴν κυριακὴν, τὰ ὀνόματα τῶν ἁγίων καὶ αἱ ἀκίνητοι ἑορταὶ, πρὸς δὲ καὶ αἱ κινηταὶ ἑορταὶ σταθερῶς.

Γ΄.) Ἡ πλὰξ τοῦ *ἐκφαντοῦς χρόνου* χρησιμεύει πρὸς παράστασιν τῆς ἀνατολῆς καὶ δύσεως τοῦ Ἡλίου,

καὶ τῆς Σελήνης.

Δ΄.) Αἱ ἡμέραι τῆς ἑβδομάδος παρίστανται διὰ τῶν ἑπτὰ θεοτήτων τῶν εἰδολολατρῶν ἐξ ὧν ἔλαβαν τὰ ὀνόματά των. Αὗται αἱ ἑπτὰ ἀλληγορικαὶ εἰκόνες παρίστανται ἐπὶ ἁμαξῶν συρομένων ὑπὸ τῶν ἀναλογούντων ζώων καὶ περιτρέχουσιν ἐπί τινος κυκλοτεροῦς σιδηροδρόμου ἀκολουθοῦσαι κίνησίν τινα συνεχῆ.

Ε΄.) Ἐπὶ τῆς στοᾶς τῆς καλουμένης τῶν λεόντων φαίνονται δύω Ἄγγελοι καθήμενοι παρὰ τὴν πλάκα τοῦ μέσου ὅρου τοῦ χρόνου. Ὁ ἐξ ἀριστερῶν ἱστάμενος κρατεῖ ἐν ταῖς χερσὶν ἓν ὡροσκόπιον πλῆρες ἄμμου ἐρυθροῦ τὸ ὁποῖον ἐπαναστρέφει καθ' ἑκάστην ὥραν· ὁ δὲ ἐκ δεξιῶν κρατεῖ διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς σκῆπτρον, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας σήμαντρον δι' οὗ σημαίνει τὸν πρῶτον κτύπον ἑκάστου τετάρτου τῆς ὥρας ὁ δεύτερος κτύπος ἐπαναλαμβάνεται ὡ; πρῶτον τέταρτον τῆς ὥρας ὑπὸ παιδίου, τὰ δύω τέταρτα, ὑπὸ ἐφήβου, τὰ τρία τέταρτα ὑπὸ ἀνδρὸς ὡρίμου ἡλικίας, καὶ τὰ τέσσαρα τέταρτα ὑπὸ γέροντος. Αὗται αἱ τέσσαρες εἰκόνες, αἵτινες παριστῶσι τὰς τέσσαρας ὥρας τῆς ζωῆς, ἐξέρχονται ἐκ τοῦ θαλάμου των, προβαίνουσι δύο βήματα διὰ νὰ πλησιάσωσι καὶ κρούσωσι τὸ σήμαντρον καὶ εἶτα ἀπέρχονται.

ΣΤ΄.) Ἡ ὑψηλοτέρα αἴθουσα πλουσίως καθωραϊσμένη κατέχεται ὑπὸ τῆς εἰκόνος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις κρατεῖ διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς τὴν σημαίαν τῆς ἀπολυτρώσεως διὰ δὲ τῆς ἄλλης εὐλογεῖ.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν ἑκάστης ἡμέρας βλέπει τις πορευομένους τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ φέροντας ἕκαστον τὰ ὄργανα τοῦ μαρτυρίου του· ἅμα φθάνουν πρὸς αὐτὸν κλίνουσι τὴν κεφαλὴν ἀποδίδουσι τὴν προσήκουσαν λατρείαν καὶ εἶτα ἀπέρχονται. Πορευομένων τῶν Ἀποστόλων ὁ ἱστάμενος ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ Πύργου πετεινός, κτυπᾷ τὰ πτερά του, σείει τὴν οὐρὰν καὶ ἀναρωνεῖ τρὶς εἰς ἀνάμνησιν τῆς φωνῆς τοῦ πετεινοῦ, ἥτις ἀντήχησεν εἰς τὰ ὦτα τοῦ Πέτρου ἔξωθεν τοῦ Πραιτωρίου τοῦ Ποντίου Πιλάτου.

Ἡ φωνὴ τοῦ πετεινοῦ καὶ ἡ λατρεία τῶν Ἀποστόλων εἰσὶ τὰ ἀξιοθαυμαστότερα μέρη τοῦ ὡρολογίου, ἅτινα ἔτι καὶ νῦν παρὰ πάντων θαυμάζονται.

Τὴν 2 Ὀκτωβρίου 1842 ἡμέραν τῆς ἐνάρξεως τῆς δεκάτης ἐπιστημονικῆς συνόδου τῆς Γαλλίας ἐν Στρασβούργῳ, ἐγκαινιάσθη τὸ νέον ὡρολόγιον καὶ ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν πάντων τῶν σοφῶν καὶ τῶν περιεστώτων. Κατὰ τὸ ἔτος 1828 ὁ Σοῦλγγε ἐστεφανώθη διὰ τὰς μετενεχθείσας τελοποιήσεις εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν κρεμαμένων πλαστίγγων· κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1853 προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν ἱππότου τοῦ τάγματος τῆς Τιμῆς.

Ἀπέθανεν ἐν ἔτει 1856, ἀφοῦ ἔζησεν 80 χρόνους, καθ' οὓς ἐνησχολήθη εἰς ὠφέλιμα ἔργα.

Κατέλιπε σύγγραμμα «περὶ τῆς συμπλοκῆς τοῦ τροχοῦ καὶ τοῦ χαρακτοῦ ἄξονος» πολλὰς μηχανὰς πρὸς καταμέτρησιν καὶ ἄλλα ἐργαλεῖα μαθηματικῆς ἀκριβείας, ἅν περ ἀείποτε ἐπεδίωκεν ἔν τε ταῖς σπουδαῖς καὶ ταῖς ἐργασίαις του.

—o—

— Οἱ υἱοὶ Οὐένωνς προσεχῶς κατασκευάσωσιν ἀτμοκίνητον μήκους 1200 ποδῶν ἤτοι 508 πόδας πλέον τοῦ «Μεγάλου Ἀνατολικοῦ». Τὸ πλοῖον τοῦτο ἔσεται 180,000 ἵππων δυνάμεως καὶ θὰ κινῆται ὑπὸ δύο ἑλίκων. Ἡ ταχύτης του ὑπολογίζεται εἰς 23 μίλλια τὴν ὥραν.

—o—

Χάρτινοι τροχοί. — Δώδεκα ἑταιρίαι ἀμερικανικαὶ μεταχειρίζονται τοὺς ἐκ χάρτου τροχούς· οἱ τροχοὶ οὗτοι συντίθενται ὑπὸ στερεᾶς μάζης χάρτου περιβεβλημένοι ὑπὸ χαλυβδίνου ἐλάσματος προσηρμοσμένου μετ' ἀκριβείας· εἰσήχθησαν δὲ πρὸ δεκαετίας ὑπό τινων ἑταιριῶν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν χυτῶν σιδηρῶν τροχῶν.

Βεβαιοῦται, ὅτι εἰς τοιοῦτος τροχὸς διαρκεῖ τρία ἔτη ἐκτελῶν δρόμον 75,000 χιλιομέτρων, ἐνῷ διὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα καὶ τὸν αὐτὸν δρόμον ἀπαιτοῦνται τρεῖς ἐκ χυτοῦ σιδήρου.

Ἡ δαπάνη τοῦ ἐκ χάρτου τροχοῦ ἀνέρχεται εἰς φράγκ. 400 ἐνῷ τοῦ ἐκ χυτοῦ σιδήρου τροχοῦ 460.

— o —

Ἀμοιβαὶ ἰατρῶν. — Κατὰ τὴν ἐφημερίδα τοῦ Λουγοβούργου τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἐν Πρωσσίᾳ ὑπέβαλεν εἰς τὴν ἰατρικὴν ἑταιρίαν τοῦ Βερολίνου σχέδιον προσδιορισμοῦ τῆς ἀμοιβῆς τῶν ἰατρῶν. Τὸ σχέδιον τοῦτο εἶναι πόρισμα μελετῶν γενομένων ἐν τῷ ὑπουργείῳ τούτῳ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ληφθεισῶν ὑπ' ὄψιν τῶν γνωμῶν τῶν ἐπαρχιακῶν ἀρχῶν, τῶν ἰατρικῶν ἑταιριῶν καὶ τῶν κρίσεων τοῦ τόπου.

Πολὺ ἐμελετήθη τὸ ζήτημα ἐὰν δὲν ἔπρεπε νὰ ἀποφύγωσι ἐντελῶς τὸν τοιοῦτον προσδιορισμὸν ὡς ἐν Βάδεν καὶ Ἀλσατίᾳ καὶ Λορένῃ. Ἀλλ' ἀπεκρούσθη καὶ ἰδοὺ πῶς ὡρίσθησαν αἱ ἀμοιβαὶ αὗται. 1ον διὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν δύο μάρκα (τοῦ μάρκου ἀντιστοιχοῦντος πρὸς 1 φραγ. καὶ 25/10). 2ον· διὰ πᾶσαν μεταγενεστέραν 1 μάρκον.

Ἐὰν πρόκειται περὶ ἐπισκέψεων πρὸς διαφόρους ἀσθενεῖς τῆς αὐτῆς οἰκογενείας προστίθενται δι' ἕκαστον

ἀσθενῆ ἐκτὸς τοῦ ἑνός, τὸ ἥμισυ τῆς ἀμοιβῆς ταύτης. Τοῦτο δὲ ἐφαρμόζεται καὶ εἰς τὰ σχολεῖα, φυλακὰς κ λ.

3ον. Διὰ τὸ πρῶτον συμβούλιον 5 μάρκα δι' ἕκαστον ἰατρὸν καὶ 3 διὰ πᾶν ἑπόμενον. 4ον· διὰ συμβουλὰς διδομένας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἰατροῦ διὰ μὲν τὴν πρώτην 1 μάρκον καὶ 1(2· διὰ ἑπομένας 0,75. Διὰ δημοίας πρὸς τὰς ἄνω ἐπισκέψεις καὶ συμβουλὰς ἀλλὰ γενομένας ἀπὸ 7ης τῆς ἑσπέρας μέχρι τῆς πρωΐας, τὸ τριπλοῦν μὲν διὰ ἐπισκέψεις, τὸ διπλοῦν δὲ διὰ τὰ λοιπά.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑΙ.

Παλμοὶ διαφόρων ζώων.— Ἡ Γὺψ ἔχει παλμοὺς κατὰ πᾶν λεπτὸν 150. Ἡ Ὄρνις 140. Ἡ Ὕαινα 132. Ὁ Ποντικὸς 120. Ἡ Χὴν 110. Ὁ Ἀετὸς 100. Ἡ Τίγρις 96. Ὁ Βάτραχος 80. Ἡ Χρυσαλὶς 60. Ὁ Πίθηξ 48. Ὁ Λύκος 45. Ὁ Ὄνος 42. Ὁ Ἵππος 40. Ἡ Ἄρκτος 38.

—

Τὸ προσωπικὸν τῆς ἐν Λονδίνῳ ἀστυνομίας σύγκειται ἐξ 9,102 ἀνδρῶν. Ὁ πληθυσμὸς τοῦ Λονδίνου ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔχει δικαιοδοσίαν ἡ ἀστυνομία ὑπελογίσθη εἰς 4,300,000. —

Ὅθεν, εἰς ἀστυνομικὸς κλητὴρ ἀναλογεῖ πρὸς 472 κατοίκους.

Οἰκίαι ὑπάρχουν ἐν ὅλῳ 624,620.

Ὅθεν ἕκαστον τῶν ἀστυνομικῶν ὀργάνων ἀναλογεῖ πρὸς 68 οἰκίας.

—

Τὰ κέρδη τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐργατικῶν τάξεων κατὰ τὸ ἔτος 1878, ἀνέρχονται εἰς 505 ἑκατομμύρια λίρ. στερλ. ἐξ ὑπολογισμῶν βασιζομένων ἐπὶ τῶν ἀπογραφικῶν καταλόγων τοῦ 1871.

Τὰ διαφόρων ἐπιτηδευμάτων πρόσωπα συγκείμενα ἐκ 282,000 κερδίζουσι 14 ἑκατομμ. λίρας. Οἱ Γεωργοὶ ἐξ 1,721,000 ἀνθρώπων κερδίζουσι 57,000 ἑκατομμ. λίρ. Γυναῖκες καταγινόμεναι εἰς διαφόρους ἐργασίας ἀπολαμβάνουσι 4 ἑκατομμ. λιρ. Ἄνδρες μὲν βιομήχανοι 4,926 000 ἀπολαμβάνουσι 279 ἑκατομ. λιρ. γυναῖκες δὲ 1.600,000 ἀπολαμβάνουσι 48 ἑκατ. λίρ. Ἐμπορευόμενοι ἄνδρες μὲν 689,000 ἀπολαμβάνουσι 31 ἑκατομμ. λίρ. γυναῖκες δὲ 61,000 κερδίζουσι 2 ἑκατομμ. λίρ. Ὑπηρέται ἀριθμοῦνται εἰς 2,052,000 ἀπολαμβάνουσι 70,000,000 λ. στερλ.

Ἐκ τῆς προσθέσεως τῶν ἄνω ἀριθμῶν ἐξάγεται ὅτι 11,509,000 ἄτομα ἀπολαμβάνουσιν ἐκ τῆς ἐργασίας των 505 ἑκατομμ. λίρας.

ΑΣΤΕΙΑ.

—ο—

Τὸ ἀκόλουθον ἀνέκδοτον, λαβὸν χώραν ἐν Ὀξφόρδῃ τῆς Ἀγγλίας, ἀναφέρεται ὡς ἀληθές. Ἐπίσημός τις ξένος γλωσσολόγος εὑρισκόμενος ἐν Λονδίνῳ, καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ὁμιλήσῃ τὰς διδασκομένας γλώσσας μετὰ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων καθηγητῶν τῆς Ἀγγλίας, ἔτυχε συστάσεως πρὸς ἕνα τῶν διασημοτέρων τῆς Ὀξφόρδης. Ὁ τελευταῖος γνωρίζων τὴν ἡμέραν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀφίξεως τοῦ ξένου γλωσσολόγου, καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ἐκπλήξῃ αὐτόν, ἔθετέ τινας τῶν φοιτητῶν ἐνδεδυμένους ὡς χωρικοὺς εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων εἰς τὴν πρὸν τὴν πόλιν ἄγουσαν ὁδὸν παραγγείλας αὐτοῖς νὰ ἀποκριθῶσι τῷ ξένῳ εἰς τὴν Λατινικήν, Ἑλληνικήν, Ἑβραϊκήν, Γερμανικήν, Γαλλικὴν καὶ Ἰταλικὴν γλῶσσαν, ἐὰν ἤθελον ἐρωτηθῇ παρ' αὐτοῦ, ἢ καὶ ἐναντίᾳ περιπτώσει νὰ ἀποτείνωσι τῷ ρηθέντι γλωσσολόγῳ ἐρωτήσεις εἰς τὰς γλώσσας ταύτας.

Μόλις πλησιάσαντα τὸν ξένον ἀνεγνώρισεν εἷς τῶν μαθητῶν καὶ τὸν ἠρώτησε εἰς Γαλλικὴν γλῶσσαν τί ὥρα ἦτο. Ὁ ξένος τῷ ἀπεκρίθη, πλὴν ἐφάνη πολὺ ἐκπεπληγμένος, ἀκούων ἕνα χωρικὸν ὁμιλοῦντα ξένην γλῶσσαν, σκεφθεὶς ὅμως, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος δυνατὸν νὰ ἦτο ἄλλοτε εἰς καλὴν κατάστασιν καὶ ἤδη ἕνεκεν ἀτυχίας περιῆλθεν εἰς ἣν εὑρίσκετο θέσιν, οὕτω ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του. Πλὴν διεγερθείσης τῆς περιεργείας του, ἠρώτησε τὸν πρῶτον χωρικόν, ὃν ἀπήντησε, ποία ἡ ἀπὸ τῆς Ὀξφόρδης ἀπόστασις· δύναταί τις νὰ κρίνῃ τὴν ἔκπληξίν του, ὅταν ὁ χωρικὸς τῷ ἀπήντησεν εἰς καλὴν Λατινικὴν γλῶσσαν. Μόλις ἐπλησίασεν εἰς τὴν πόλιν, ὁ θαυμασμός του ἔρθασεν εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν ἀκούων ἐρωτήσεις καὶ ἀπαντήσεις εἰς διαφόρους παλαιὰς καὶ νέας γλώσσας.

Φθάσας εἰς τὸν οἶκον τοῦ καθηγητοῦ, εἰς ὃν ἦν συστημένος, εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἔχει ἤδη ἀρκετὰς ἀποδείξεις τῆς μεγάλης πολυμαθείας τῶν μελῶν τοῦ Πανεπιστημίου, τῶν ὁποίων ἡ ἐπιφροὴ μετεδόθη καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς χωρικούς. Πλὴν, προστέθηκεν, ἔχετέ τινα ὅστις νὰ ἐννοῇ καλῶς τὴν γλῶσσαν τῶν σημείων, καὶ νὰ γίνηται καταληπτὸς ἀμέσως καὶ εἰς τοὺς ἄλλους; Ὁ καθηγητὴς μετὰ στιγμιαίαν σκέψιν, ἀπήντησε, θὰ σᾶς παρουσιάσω ἕνα τοιοῦτον, ἐὰν θελήσητε νὰ γευματίσητε μετ' ἐμοῦ. Ἡ πρόσκλησις ἐγένετο δεκτή, ὁ δὲ διδάσκαλος ζητήσας συγχώρησιν δι' ὀλίγα λεπτὰ, ἐπορεύθη ἵνα συσκεφθῇ μεθ' ἑνὸς τῶν συναδέλφων του τί ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ: Ἄς ἐνδύσωμεν, εἶπεν, ὁ ἄλλος, ὡς φοιτητὴν τὸν μονόφθαλμον Γεώργιον, τὸν καὶ τρελλόν, καὶ θὰ διασκεδάσωμεν καλῶς μὲ τὸν

Δόκτορα. Καλὴ ἰδέα, ἀπεκρίθη ὁ ἄλλος. Σημειωτέον, ὅτι ὁ Γεώργιος οὗτος ἦτο ἠλίθιός τις μονόφθαλμος, ὅστις ἐσυνείθιζε νὰ κάμῃ μικρὰς ἐργασίας διὰ τοὺς συναδέλφους του.

Ἀκολούθως ὁ καθηγητὴς ἐκάλεσε τὸν Γεώργιον, καὶ τῷ εἶπεν, ὅτι Κύριός τις, ὅστις ἤκουσε πολλὰ περὶ αὐτοῦ, ἐπεθύμει νὰ τὸν ἴδῃ, καὶ ὅτι ὀφείλει νὰ συναντηθῇ μετ' αὐτοῦ εἰς τὰς δέκα ὥρας τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, εἰς ὡρισμένην τινὰ θέσιν, ἀλλ' ὅτι ὁ κύριος οὗτος ἦν λίαν κωφὸς καὶ ἑπομένως, ὀφείλει νὰ συνδιαλεχθῇ μετ' αὐτοῦ διὰ σημείων. — Πολὺ καλῶς, Κύριε, εἶπεν ὁ Γεώργιος, θέλω ὑπάγει.—Ὁ καθηγητὴς ἐπέστρεψε τότε καὶ εἰδοποίησε τὸν ξένον του, ὅτι εὗρε τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον θέλει τὸν περιμένει τὴν ἐπιοῦσαν εἰς τὰς δέκα ὥρας.—Τοῦτο εἶναι ἀτύχημα εἶπεν ὁ ξένος, διότι διέταξα τὸ ὄχημα νὰ ἔλθῃ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην, ἀλλ' ἂς περιμείνῃ.

Ὀλίγον πρὸ τῶν δέκα, ὁ γλωσσολόγος εὗρε τὸν Γεώργιον κατὰ τὴν συμφωνίαν· ἀμφότεροι ἔμειναν σιγῶντες ἐπί τινα λεπτά, μεθ' ὃ ὁ ξένος ὕψωσεν ἕνα δάκτυλον· ὁ Γεώργιος τὸν παρετήρει ἀσκαρδαμυκτεί, καὶ ὕψωσε δύο· ὁ ξένος ὑπεμειδίασε καὶ ὕψωσε τρεῖς, ὅτε ὁ Γεώργιος, μετὰ μεγάλης ζωηρότητος, ὕψωσε τὴν πυγμήν του κεκλεισμένην. Ὁ ξένος τότε παρατηρήσας τὸ ὡρολόγιόν του, καὶ ἰδών, ὅτι ἦν ἀργά, ἔτρεξε εἰς τὸ ὄχημά του, ὅπερ περιέμενεν εἰς τὴν θύραν τοῦ καθηγητοῦ, λέγει αὐτῷ, ὅτι ὁ φίλος του ὑπερέβη τὴν προσδοκίαν του. Τὸν περιέμενον, εἶπε, νὰ ἀρχίσῃ, πλὴν βλέπων ὅτι δὲν ἤρχιζεν, ὕψωσα ἕνα δάκτυλον, ἐννοῶν δι' αὐτοῦ, ὅτι εἷς καὶ μόνος Θεὸς ὑπάρχει· αὐτὸς πάραυτα μὲ ἠνόησε, καὶ ὕψωσε δύο ἰδικούς του, δεικνύων μοι ὅτι ὑπάρχουσι δύο, Πατὴρ καὶ Υἱός· ἐγὼ ἀπεκρίθην, ὑψώσας τρεῖς, ἵνα σημάνω Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα. μεθ' ὃ οὗτος ἔκλεισε τὴν πυγμήν του, ὡς εἰ ἐτόλμησέ τις νὰ ὑπαινιχθῇ, ὅτι ἑνῷ ἦσαν τρεῖς δὲν ἦσαν ἡνωμένοι εἰς ἕνα· παρατηρήσας ἀκολούθως, ὅτι ἦν ἀργά, ἀνεχώρησα καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ ἐκφράσητε εἰς τὸν φίλον σας τὸν μέγαν μου θαυμασμὸν διὰ τὸ προτέρημά του. Μετὰ ταῦτα ὁ γλωσσολόγος ἀνεχώρησεν· ἀλλὰ μόλις ἀπελθόντος αὐτοῦ, ὁ Γεώργιος ἔρθασεν ἐν μανίᾳ, κραυγάζων, ποῦ εἶναι ὁ ὑβριστής, ὃν ἐστείλατε νὰ μὲ περιπαίξῃ; — Τί τρέχει; Γεώργιε; εἶπεν ὁ διδάσκαλος —Τί τρέχει, ἀπήντησεν ὁ Γεώργιος ἀκούσητε· εἰσέρχεται εἰς τὸ δωμάτιον, κάθηται, καὶ ἀφοῦ μὲ παρετήρησε καλῶς εἰς τὸ πρόσωπον, ὕψωσεν ἕνα δάκτυλον, ἐννοῶν, ὅτι εἶχον ἕνα μόνον ὀφθαλμόν· τοῦτο δὲν μοὶ ἤρεσε διόλου, ἐν τούτοις ὕψωσα δύο, ἐννοῶν ὅτι ἐκεῖνος ἔχει δύο ὀφθαλμούς, μεθ' ὃ μοὶ ἔδειξε τρεῖς δακτύλους του, ὡς νὰ μοὶ ἔλεγε· οἱ δύο μας ἔχομεν τρεῖς ὀφθαλμούς. Τότε ἐγὼ εὐθὺς ἔσφιξα τὴν πυγμήν μου καὶ ἐὰν δὲν ἔφευγε θὰ τῷ ἔδιδον ἓν καλὸν γρονθοκόπημα.

(ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ).

Α. Β.

Ο ΙΕΡΕΥΣ ΚΑΙ Ο ΓΕΩΡΓΟΣ.

Ἐκ τινος χωρίου τῆς Καλαβρίας ὁ ἱερεὺς Ξ.... ἀναβὰς ἐπὶ τῆς ρωμαλέας ἡμιόνου αὐτοῦ διηυθύνθη εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐπέζευσε παρὰ τὸν ἅλωνα πενθηφοροῦντος χωρικοῦ.

— Καλημέρα, Γιάννη! καλημέρα παιδί μου!

— Καλὸ'ς τὸν παππᾶ μου, καλὸ'ς τὸν ἅγιον τοῦ Θεοῦ, ἀπήντησεν ὁ Γιάννης.

— Δόξα σοι ὁ Θεός! ἐφέτος βλέπω ὁ μεγαλοδύναμος ηὐλόγησε τὸ ἁλῶνί σου.

— Ναί, παπᾶ μου, ἂν ἐζοῦσε καὶ ὁ πατέρας πόσον ἤθελε νὰ χαρῇ! ἀλλ' ἀπέθανε τότε ὅταν εἴχαμε φοβερὰ δυστυχία.

— Ἔ! ὁ Θεὸς ἠθέλησε, παιδί μου: αὐτὸ δὲν βλάπτει, τὸ κακὸ εἶνε ὅτι ἀκόμη δὲν κατώρθωσε νὰ ἔμβῃ εἰς τὸν παράδεισον.

— Τί λὲς, παπᾶ! ἐκεῖνος ἦτο καλὸς ἄνθρωπος.

— Καλός· δὲν λέγω ὄχι. ἀλλ' ἐκεῖ ὑπάρχει μεγάλη αὐστηρότης.

— Καὶ τί νὰ κάμω διὰ νὰ σωθῇ;

— Εὔκολον πρᾶγμα· ὀλίγον σῖτον θὰ δώσῃς καὶ ἐγὼ θὰ σοὶ εἴπω πότε θὰ ἔμβῃ.

— Εὐχαρίστως· τὰ σακκιά σου.

Ὁ ἱερεὺς κατεβίβασεν ἀπὸ τῆς ἡμιόνου του δύο σάκκους καὶ ἤνοιξε τὸν ἕνα, ὁ δὲ χωρικὸς πληρώσας τὸ κοιλὸν αὐτοῦ τὸ ἐκκένωσεν ἐντὸς, εἰπών.

— Τί κάμνει τώρα;

— Κύριε ὁ Θεὸς τοῦ ἐλέους.... Προχωρεῖ εἰς τὴν θύραν τοῦ παραδείσου.

— Δύο! .... τώρα τί κάμνει;

— Ἄφες ἄφες συγχώρησον .... Κτυπᾶ.

— Τρία! τώρα;

— Τὰ ἐν λόγῳ τὰ ἐν ἔργῳ.... ἐρωτᾷ ὁ ἅγιος Πέτρος «τίς εἶναι;»

— Τέσσαρα! τώρα;

— Τὰ ἐν γνώσει, τὰ ἐν ἀγνοίᾳ.... ἀποκρίνεται ὁ Πέτρος! »

— Πέντε! τώρα;

— Καὶ κατάταξον αὐτὸν ἐν Παραδείσῳ.... ἀνοίγει τὴν θύραν.

— Ἕξ! τώρα;

— Ὅπου χοροὶ τῶν ἁγίων... ἔβαλε τὸ ἕνα του πόδι μέσα.

— Ἑπτά! τώρα;

— Καὶ οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς φωστῆρες... ἔβαλε καὶ τὸ ἄλλο.

— Ὀκτώ! εἶνε μέσα;

— Εἶνε.

— Ἔκλεισεν ἡ θύρα;

— Ἔκλεισεν

Ὁ Γιάννης ἀνατρέψας τοὺς σάκκους ἐν ροπῇ ὀφθαλμοῦ τοὺς ἐκκένωσεν ἐπὶ τοῦ σωροῦ.

— Τί κάμνεις, παιδί μου; θὰ τὸν βγάλῃ ἔξω! ἐφώναξεν ὁ ἱερεύς.

— Ἂς νὰ μή! ἀπεκρίθη ὁ Γιάννης, τώρα ποῦ μβῆκε δὲν βγαίνει πλέον.

— Παιδί μου!...

— Παπᾶ! ξεύρεις τί γρόθο εἶχεν ὁ πατέρας μου; δυὸ φοραῖς μεγαλείτερον ἀπὸ τὸν ἰδικόν μου! μὰ τὴν πίστιν μου ὁλονῶν τὰ δόντια θὰ σπάσῃ ἐκεῖ μέσα, μὰ δὲν βγαίνει· δεῖξέ μας τὴ ράχι σου.

Ὁ ἱερεὺς ἔρριψε πάλιν κενοὺς τοὺς σάκκους ἐπὶ τῆς ἡμιόνου καὶ ἀναβὰς ἀπῆλθε περίλυπος.

*
* *

Ἰατρός τις νοσοκομείου εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ συνοφρυωμένος·

— Πόσους νεκροὺς ἔχομεν τὴν πρωΐαν ταύτην; ἠρώτησε τὸν ἐπιστάτην.

— Ἐννέα κύριε.

— Διάβολε! Ἀλλ' ἐγὼ χθὲς ἔδωκα δέκα συνταγὰς ἰατρικῶν.

— Μάλιστα κύριε, ἀλλ' ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν δὲν ἠθέλησε νὰ τὸ πάρῃ, ἐνῷ οἱ ἄλλοι ἐννέα δὲν μᾶς ἐδυσκόλευσαν οἱ μακαρῖται.

*
* *

Ὁ ἐμβολιαστὴς Κ..... καταγινόμενος ἐσχάτως νὰ ἐμβολιάσῃ χωρικοῦ παιδίον εὔρωστον, καὶ προσηλωμένος εἰς τὸ ἔργον του αἰφνηδίως διὰ κινήσεως τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου ἀπωθήσαντος τὴν χεῖρα τοῦ ἐμβολιαστοῦ, ἐκεντήθη οὗτος ἐλαφρῶς εἰς τὴν ῥῖνα. Ἡ ἀμυχὴ αὕτη, ἔφερε τὸ ἀποτέλεσμά της· ὁ ἀκούσιος οὗτος ἐμβολιασμὸς ἐπέτυχε θαυμάσια ἐνθρονισθεὶς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς ῥινὸς τοῦ ἰατροῦ, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ οἰκουρήσῃ ἐπί τινας ἡμέρας. Ἡ στενοχωρία του ὅμως ὡς ἐκ τοῦ περιορισμοῦ τούτου ἀπεζημιώθη διότι ἐπρομηθεύθη ἐκεῖθεν ἡμίσειαν δωδεκάδα πενῶν δαμαλίτιδος.

Λύσις τῶν ἐν τῷ Δ'. φυλλαδίῳ αἰνιγμάτων.

Αἴνιγμα ά. Κρότων.

Κρότων, πόλις περίφημος τὸ πάλαι τῆς Ἰταλίας ἐν ᾗ ἐγεννήθη ὁ Κροτωνιάτης Μίλων ὁ ἀθλητής.

Κρότων, τὸ τουρκιστὶ λεγόμενον τσιμοῦρι

Κρότων, ὁ καρπὸς ἐξ οὗ παράγεται τὸ ριτσινάλαδον.

— Οὐδεὶς ἔπεμψε τὸν λύσιν.

Αἴνιγμα β'. Τὸ γράμμα Δ

Τὴν λύσιν ἔπεμψεν, ὁ ἐν Ζίφτᾳ κ. Γ. Κ. Βαρούχας.

Λύσις τοῦ ἐν τῷ τετάρτῳ φυλλαδίῳ προβλήματος.

Ὁ ἀριθμὸς 726.

Τὴν λύσιν ἔπεμψεν οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κ. κ. Ἰωάννης Πεστελματζόγλους καὶ... Δημητρός.

Οἱ ἐν Μανσούρᾳ κ. Κ. Χριστόδουλος, ὁ ἐν Ζίφτᾳ κ. Γ. Κ. Βαρούχας, ὁ ἐν Γαγαζὶκ κ. Θ. Σ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ Α'.

Δύο φίλοι ἀπερχόμενοι πρωΐαν τινὰ εἰς τὴν ἀγορὰν, εὗρον καθ' ὁδὸν τεσσαράκοντα δύο δραχμὰς περιτετυλιγμένας ἐντὸς χάρτου, ἐξ ὧν ἕκαστος ἔλαβε τὸ μερίδιόν του δηλαδὴ εἴκοσι καὶ μίαν δραχμάς.

Ὁ εἷς προσθέσας τὸ μερίδιόν του εἰς ὅσα πρὶν εἶχεν, ἐσχημάτισε ποσὸν πενταπλάσιον τοῦ ποσοῦ ὅπερ εἶχεν ὁ ἄλλος πρὶν λάβῃ τὸ μερίδιόν του ἐκ τῶν εὑρεθεισῶν δραχμῶν.

Ὁ ἕτερος προσθέσας ἐπίσης τὸ μερίδιόν του εἰς ὅσα πρὶν εἶχεν, ἀπέκτησε τὸ τριπλάσιον τοῦ ποσοῦ ὅπερ εἶχεν ὁ φίλος του πρὶν ἢ λάβῃ τὸ μερίδιόν του.

Πόσα ἕκαστος εἶχε πρὶν εὕρωσι κκθ' ὁδὸν τὰς 42 δραχμάς; Κ. Χ.

Αἴνιγμα ά.

Δισύλλαβον, ὦ φίλτατε, τὸ ὄνομά μου εἶναι,
Πωλοῦμαι εἰς τὴν ἀγορὰν, προσφάγιόν σου εἶμαι.
Ἐὰν ἀπὸ δυσμένειαν τὴν κεφαλήν μου τμήσῃς,
Συγχρόνως δὲ τὸν πόδα μου θελήσῃς ν' ἀποσβύσῃς.
Ὦ φίλε, τότε ἤξευρε, πᾶς ἄνθρωπος τοῦ κόσμου.
Τὸ δρέπανον τὸ κοπτερὸν φοβεῖται τοῦ ἀνδρός μου.
Μὲ τρόπον ἐπιδέξιον ἂν μ' ἀναγραμματίσῃς,
Ὦ; ὅπλον εἰς τετράποδα μὲ ἔδωκεν ἡ φύσις.

Μανσούρᾳ Κ. Χ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

Ἐπὶ τοῦ Νείλου (συνέχεια).—Περὶ τῆς Ὀδυσσείας τοῦ Ὁμήρου. — Αἱ ἐκ τῆς φύσεως τέρψεις (συνέχεια) —Ποίησις.—Ἐρανίσματα, Διάφορα, Στατιστικαὶ, ἀστεῖα.—Λύσεις προβλημάτων καὶ αἰνιγμάτων.—Πρόβλημα, αἴνιγμα.

Σπουδαιοτάτου τυπογραφικ. ἁμαρτήματος διόρθωσις.

Ἐν σελ. 72α τοῦ προηγουμένου φυλλαδίου μετὰ τὰ «ὅπερ ἐξέχεε ῥοδόσταγμα» ἀναγνωστέον κατὰ συνέχειαν τὰ ἐν τέλει τῆς αὐτῆς στήλης καὶ τὰ λοιπὰ τῆς δευτέρας (στήλης), ἤτοι ἀπὸ τοῦ «Μνημονεύεται ἐπίσης» κτλ. μέχρι τοῦ «ἐξ ἐμοῦ ἐξήρτηται ν' ἀποπνέῃς ἡδυτάτας ὀσμάς.» Ἐκεῖθεν δὲ (ἀναγνωστέον) κατ' ἀντιστροφήν, «Ἀρχόμενοι τοῦ λόγου» κτλ. μέχρι τέλους, ἤτοι «οὕτω καὶ ἡ ὄσφρησις εὐχαριστεῖται μεθυσκομένη ὑπὸ εὐωδῶν ὀτμῶν». Μετὰ δὲ τὴν σημείωσιν, τὴν δηλοῦσαν τὴν πηγήν, ἐξ ἧς τὸ ἄρθρον ἐλήφθη, τὸ ὀνοματεπώνυμον τοῦ μεταφραστοῦ.